

СТЕНДАЛ ИГУМЕНКАТА ОТ КАСТРО

Част 6 от „Италиански хроники“

Превод от френски: Алберт Коен, 1982

chitanka.info

ИГУМЕНКАТА ОТ КАСТРО^[0]

I

В мелодрамата толкова често са изобразявани италиански разбойници от XVI век и толкова хора са ги описвали, без да ги познават, че сега ние имаме съвсем лъжлива представа за тях. Най-общо може да се каже, че тези разбойници са били *опозицията* срещу жестоките правителства, които заменили в Италия републиките от Средните векове. Нов владетел-тиранин ставал обикновено най-богатият гражданин на изчезнала република и за да привлече към себе си народа, той украсявал града с великолепни църкви и хубави картини. Така постъпили родовете Полентини от Равена^[1], Шанфреди от Фаенца^[2], Риарио от Имола^[3], Кане от Верона^[4], Бентиволио от Болоня^[5], Висконти от Милано^[6] и накрая, най-малко войнствените и най-лицемерните от всички — Медичите от Флоренция. Никой от историците на тези малки държави не се е осмелил да разкаже за безбройните отравяния и убийства, продиктувани от страха, който вечно е измъчвал тези дребни тирани; почтените историци били на служба при тях. Ако вземете предвид, че всеки един от тези тирани е познавал лично до един републиканците, които го ненавиждат (великият херцог на Тоскана — Козимо^[7] например, е познавал лично Строчи^[8]), че мнозина от тези тирани са умрели от насилствена смърт, ще разберете дълбоката омраза и вечното недоверие, които са вдъхвали толкова изобретателност и смелост на италианците от XVI век и са надарили с толкова много талант техните художници. Вие ще видите как тези дълбоки страсти са попречили да се роди онзи твърде смешен предразсъдък, който по времето на мадам дьо Севинье се е наричал *чест*, който се състои главно в това да жертваш живота си в служба на господаря, чийто поданик си се родил, и да се харесаш на дамите. През XVI век във Франция един мъж можел да покаже енергичност и достойнство и да си спечели възхищението на другите само чрез храбростта си на бойното поле или в дуелите; и тъй като жените обичат смелостта и особено дързостта, те станали върховните съдници на мъжкото достойнство. Тогава именно се родил този дух на

галантност, който подготви постепенното унищожение на всички страсти, дори на любовта, в името на новия жесток тиранин, на когото се покоряваме всички — суетността. Кралете са покровителствали суетата, и то не без основание — оттам възниква и господството на ордениите и отличията.

В Италия един мъж е могъл да се отличи с *много други* заслуги — с майсторски удари на шпагата, но и с разчитане на стари ръкописи: вземете например Петрарка, идола на своето време. В XVI столетие жената обичала учения елинист толкова и дори повече, отколкото мъжа, прочул се с военна храброст. Тогава е имало истински страсти, а не галантност. Ето голямата разлика между Италия и Франция, ето защо в Италия са се родили рафаеловци, джорджоневци, тициановци, кореджовци, докато Франция е произвеждала през XVI век всичките смели, неизвестни днес полковници, всеки от които е убил много неприятели.

Искам извинение за тази сурова истина. Тъй или иначе, с жестоката и неизбежна разплата с дребните италиански тирани от Средните векове разбойниците спечелили сърцето на народа. Тях ги мразели, когато крадели коне, жито, пари, с една дума, всичко, което им било нужно, за да живеят; но дълбоко в сърцата си народът бил с тях; селските момичета предпочитали пред всички други онзи момък, който веднъж в живота си е бил принуден *d'andae alla machia*, тоест да избяга в гората и да намери убежище сред разбойниците, след като е извършил някое неразумно действие.

И в наши дни, разбира се, всички се страхуват да срещнат разбойници; но когато ги накажат, всички те съжаляват. Така е, защото народът — хитър, присмехулен, умеещ да се подиграва с всички писания, излезли под цензурата на неговите господари — обича да чете онези малки поеми, които разказват със симпатия за живота на най-известните разбойници. Героичното, което той намира в тези истории, запленява художественото чувство, винаги живо в *низшите класи*, пък всъщност той е така уморен от официалните възхвали по адрес на някои хора, че всичко неофициално в тази насока стига до сърцето му. Трябва да се има предвид, че простолюдието в Италия страда от някои неща, които чужденецът не би забелязал никога, дори да живее десет години в страната. Например до преди петнадесет години, преди мъдростта на правителството да бе премахнала

разбойничеството^[9], нерядко можеше да се види как разбойниците отмъщават за неправдите на *губернаторите* в някои малки градове. Тези губернатори с неограничена власт, чиято заплата е не повече от двадесет екю на месец, естествено се оказваха под заповедите на най-богатото семейство в града, което по този съвсем прост начин подтискаше неприятелите си. Дори разбойниците не всякога успяваха да накажат тези дребни губернатори-деспоти, но поне съумяваха да се подиграят с тях и да ги опозорят, което не е малко в очите на този духовит народ. Сатиричният сонет го утешава за всички негови беди, но той никога не забравя една обида. Ето още една от съществените разлики между италианеца и французина.

През XVI век, ако губернаторът на едно градче осъдеше на смърт някой беден гражданин, станал жертва на омразата на господстващото семейство, често можеше да се види как разбойниците нападат затвора и се опитват да освободят клетника. От своя страна могъщата фамилия не се доверяваше много на осмината или десетима войници на правителството, натоварени да охраняват затвора, затова наемаше на своя сметка отряд от временни войници. Тези войници, наричани *bravi*, лагеруваха в околностите на затвора и имаха за задача да съпровождат до лобното място нещастника, чиято смърт е била купена. Ако сред членовете на това могъщо семейство имаше някой млад мъж, той заставаше начело на импровизирания отряд.

Това състояние на цивилизацията оскърбява нравственото ни чувство, съгласен съм; в наше време имаме дуел, скука и неподкупни съдии; но тези обичаи от XVI век са били великолепно пригодени да създават мъже, достойни за това име.

Мнозина историци, и до днес високо оценявани от закостенялата академична литература, са се мъчили да прикрият това състояние на нещата, което към 1550 година създаде толкова силни личности. В тяхно време предпазливите им лъжи са били възнаградени с всички почести, с които са разполагали Медичите във Флоренция, родът д'Есте във Ферара^[10], вицекралете на Неапол и т.н. Един злополучен историк, на име Джанене^[11], е поискал да вдигне крайчеца на завесата; но тъй като се е осмелил да каже само малка част от истината, при това използвайки доста двусмислена и неясна форма, произведението му с много скучно; въпреки това той умрял в затвора на осемдесет и две години на 7 март 1758 година.

Следователно, ако искаме да опознаем историята на Италия, първото нещо, което трябва да направим, е да не четем общоприетите автори; в никоя друга страни не е тъй известна цената на лъжата и никъде тя не е била по-добре заплащана.^[12]

В първите исторически съчинения, писани в Италия след голямото варварство от IX век, вече се споменава за разбойниците и при това се говори за тях така, сякаш са съществували от незапомнени времена. (Виж сборника на Муратори^[20].) Когато за беда на общественото благополучие, на законността и доброто управление, но за щастие на изкуствата средновековните републики били смазани, най-енергичните републиканци, които обичали свободата повече от останалите свои съграждани, се укрили в горите. Естествено народът, потискан от разните Балиони^[21], Малатеста^[22], Бентиволио, Медичи и други, обичал и уважавал техните неприятели. Дребните тирани, които наследили жестокостите на първите узурпатори — например жестокостта на Козимо, първия велик херцог на Флоренция, който организира убийството на републиканци, избягали чак във Венеция и дори в Париж, — умножили неволно редиците на тези разбойници. Ако говорим само за годините, близки до времето, в които е живяла нашата героиня, около 1550 година, Алфонсо Пиколомини^[23], херцог Монте Мариано и Марко Шара^[24] ръководели успешно въоръжени банди в околностите на Албано, които нападали папските войски, известни тогава със смелостта си. Областта на бойните действия на тези прочути вождове, от които народът се възхищава и до днес, се простирала от По и блатата на Равена до горите, с които тогава бил обрасъл Везувий. Гората Фаджола, прочута с техните подвизи, разположена на пет левги от Рим по пътя за Неапол, била главната квартира на Шара, който по времето на папа Григорий XIII събирал понякога хиляди войници. Подробната история на този забележителен разбойник би се сторила невероятна в очите на днешните поколения, защото те никога не биха разбрали мотивите на действията му. Той е бил победен едва в 1592 година. Когато видял, че работите му са в отчаяно състояние, влязъл в преговори с Венецианската република и минал на служба към нея с най-преданите си или, ако предпочитате, най-провинилите се войници. По искане на римското правителство Венеция, която била подписала договор с Шара, убива вожд на разбойниците, а неговите храбри войници изпратила да защитават

остров Крит срещу турците. Венецианските хитреци знаели, че в Крит върлува смъртоносна чума и само за няколко дни от петстотинте войници, които Шара довел в служба на републиката, останали само шестдесет и седем.

Гората Фаджола, чиито гигантски дървета покриват един стар вулкан, била последният театър на бойните подвизи на Марко Шара. Всички пътешественици ще ви кажат, че това е най-живописната местност от възхитителните околности на Рим, която с мрачния си вид сякаш е създадена за трагедии. Тя увенчава с тъмната си зеленина върховете на Монте Албано.

Ние дължим тази великолепна планина на едно вулканично изригване, станало много векове преди основаването на Рим. В далечната предисторическа епоха тя внезапно се извисила сред обширната равнина, която се е простирала някога между Апенините и морето. Монте Кави, обкръжен от тъмните усои на Фаджола, е нейната най-висока точка; той се вижда отвсякъде, от Терачина и Остия, както и от Рим и Тиволи, а Монте Албано, сега покрит с дворци, затваря на юг панорамата на Рим, тъй прочута сред пътешествениците. Един манастир на черни монаси е заместил на върха на Монте Кави храма на Юпитер Феретрийски, където латинските племена са идвали на общи жертвоприношения, за да укрепват религиозния си съюз. Закрилян от сенките на великолепните кестенови дървета, пътешественикът достига за няколко часа до грамадите на развалините от Юпитеровия храм; но заслонен под дебелите сенки, тъй приятни при този климат, дори днес пътешественикът поглежда неспокойно към горските глъбини: страхува се от разбойници. Когато стигат до върха на Монте Кави, пътниците запалват огън сред развалините на храма, за да си приготвят храна. От тази точка, господстваща над цялата околност на Рим, се вижда при залез слънце морето, което изглежда така, сякаш е на две крачки, макар в действителност да се намира на три или четири левги; различават се и най-малките корабчета; с най-слабия далекоглед могат да се изброят хората, които пътуват с парахода за Неапол. От всички други страни се вижда великолепна равнина, която на изток, над Палестрина, е оградена с Апенините, а на север от църквата „Сан-Пиетро“ и другите големи сгради на Рим. Тъй като Монте Кави не е много висок, погледът открива най-малките подробности в този изключителен пейзаж, който

би могъл да мине и без исторически възпоминания, но въпреки това всяка китка дървета, всяко парче от разрушена стена, забелязани в полето или по склоновете на планината, напомнят някоя от онези възхитителни с патриотизма и смелостта си битки, за които разказва Тит Ливий.

И в наши дни до огромните отломъци, останали от храма на Юпитер Феретрийски и използвани от монасите за ограда на градината им, може да се стигне по *триумфалния път* на първите римски царе. Той е покрит с правилно издялани камъни; дори в гората Фаджола се виждат отделни части от него.

По ръба на угасналия кратер, който, сега изпълнен с бистра вода, се е превърнал в хубавото езеро Албано с окръжност пет-шест мили, дълбоко вкопан във вулканичните скали, е бил разположен град Алба, майката на Рим, който първите римски императори са разрушили по политически причини. Все пак неговите руини са се запазили и до днес. Няколко века по-късно, на четвърт левга от Алба, върху склона на планината, обърнат към морето, бил построен модерният град Албано; но той е отделен от езерото със скали, които скриват езерото от града и града от езерото. Когато го съзрете от равнината, неговите бели сгради се открояват върху тъмния дълбок листак на гората, покрила вулканичната планина, така скъпа на разбойниците и прославена от тях.

Албано, който днес наброява пет-шест хиляди жители, е имал само три хиляди през 1540 година, когато сред първите благородници е процъфтявал могъщият род Кампиреали, за чиито нещастия ще разкажем.

Превеждам тази история от два обемисти ръкописа, единият римски, другият флорентински. Поех риска и се осмелих да възпроизведа техния стил, който е почти като на старите легенди. Изящният и отмерен език на днешната епоха би бил, струва ми се, в силно несъответствие с разказаните събития и особено с размишленията на авторите. Те са писали съчиненията си към 1598 година. Аз моля читателя да бъде снизходителен към тях, и към мен.

---

[0] Стендал е диктувал новелата на два етапа: на 12–13 септември 1838 и на 19–21 февруари 1839. В интервала между тези два

толкова къси периода той създава „Пармският манастир“. С това се обясняват многобройните сходства между двете произведения.

Новелата е била публикувана в „Revue des deux mondes“ под псевдонима Ф. дьо Лаженьове и с обозначения на места и дати, които са чиста мистификация. Първата част на текста (I-V глава), отпечатана в броя от 1 февруари 1839, е датирана: „Палермо, 15 септември 1838“, втората част (глава VI и VII) в броя от 1 март и е датирана: „Палермо, 6 февруари 1839“.

През същата 1839 година „Игуменката от Кастро“, заедно с още две други новели, излиза в самостоятелна книга, подписана с истинското име на Стендал. ↑

[1] *Полентини от Равена* — италиански род, чиито представители управлявали Равена в XIII — XIV век. ↑

[2] *Манфреди от Фаенца* — италиански род от немски произход, чиито представители в XIV — XV век нееднократно са завладявали и губели властта в град Фаенца. ↑

[3] *Риарио от Имола* — с подкрепата на своя чичо папа Сикст IV Джироламо Риарио (1443–1488) станал управител на Форли и Имола; след смъртта на чичото загубил всички свои владения и бил убит от собствените си телохранители. ↑

[4] *Кане от Верона* — аристократичен род, владял Верона през XIII-XIV век. ↑

[5] *Бентиволио от Болоня* — италианско княжеско семейство, управлявало Болоня; върхът на неговото могъщество е през XV век. ↑

[6] *Висконти от Милано* — аристократичен род, играл видна роля в Милано и цялата област Ломбардия от XIII до XV век. ↑

[7] *Козимо I Медичи* (1519–1574) — велик херцог на Тоскана, урок и жесток тиранин, ловък политик и умел пълководец. ↑

[8] *Строци* (1488–1538) — представител на стар патрициански род от Флоренция; вдигнал бунт при вземането на властта от Козимо I, бил разбит, пленен и в затвора се самоубил. ↑

[9] Гаспароне, последният разбойник, води преговори с правителството през 1826 година; в момента той е затворен в крепостта Чивитавекия заедно с тридесет и двама свои хора. Само липсата на вода по върховете на Апенините, където се бе укривал, го принуди да преговаря. Той е умен човек с много приятна външност. — Б.а. ↑

[10] *Д'Есте от Ферара* — феодален род, управлявал Ферара в XIII — XIV век. ↑

[11] *Джаноне* (роден в 1676) — историк. Неговият основен труд „Гражданска история на Неаполитанското кралство“ предизвикал гнева на папата, който го отлъчил от църквата. След дълга емиграция в Швейцария Джаноне бил заловен на границата от италианските власти, хвърлен в затвора в Торино, където умира в 1748 година (Стендал погрешно посочва 1758). ↑

[12] Паоло Джовио^[13], епископ на Комо, Аретино^[14] и стотици други по-малко забавни писатели, чиито съчинения са спасено от клевети само защото са скучни, Робъртсън^[15], Роско^[16], са пропити с лъжи. Гуичардини^[17] се е продал на Козимо I, който му се подиграл. В наши дни Колета^[18] и Пиньоти^[19] казаха истината, макар че последният непрекъснато се страхувал да не изгуби службата си и не е искал да печата произведенията му преди смъртта му. — Б.а. ↑

[13] *Джовио* (1483–1552) — италиански историк, написал 45 тома, обхващащи събитията от 1494 до 1547 година. ↑

[14] *Аретино* (1492–1556) — италиански поет-сатирик, наречен „бич за владетелите“ заради безпощадните му политически сатири. ↑

[15] *Робъртсън* (1721–1793) — английски историк, написал „История на царуването на Карл V“ (1769). ↑

[16] *Роско* (1753–1831) — английски историк, който се е занимавал с историята на Италия. ↑

[17] *Гуичардини* (1482–1540) — италиански историк, заемал важни държавни служби; трудовете му по история на Флоренция и Италия са публикувани след смъртта му. ↑

[18] *Колета* (1775–1833) — неаполитански генерал, автор на труд по история на Неаполитанското кралство. ↑

[19] *Пиньоти* (1739–1812) — италиански поет и историк. ↑

[20] *Муратори* (1672–1750) — италиански историк и археолог. ↑

[21] *Балиони* — стар аристократичен род, който е владял известно време град Перуджа; излъчил е видни пълководци и политици, художници и писатели. ↑

[22] *Малатеста* — семейство на италиански кондотиери, господствали в Римини през XII-XV век. ↑

[23] *Пиколомини, херцог Монте-Мариано* (1549–1591) — един от последните италиански кондотиери; воювал срещу папските войски,

бил разбит от Тосканския херцог, пленен и обесен. ↑

[24] *Марко Шара* — аристократ, прочут италиански разбойник от XVI век. ↑

II

След като написах толкова трагични истории — казва авторът на флорентинския ръкопис, — ще завърша с тази от тях, за която ми е най-мъчително да говоря. Ще разкажа за тази прочута игуменка на манастира „Визитационе“ от Кастро, Елена де Кампиреали, чийто процес и смърт предизвикаха толкова разговори сред висшето общество в Рим и в цяла Италия. Към 1555 година разбойниците вече господстваха в околностите на Рим, а градските власти се бяха продали на могъщите семейства. В 1572, годината на процеса, на престола на свети Петър се възкачи Григорий XIII, Буонкомпани. Този папа съчетаваше всички апостолски добродетели; но неговото гражданско управление можеше да бъде упреknато в слабост: то не съумя нито да избере честни съдии, нито да обуздае разбойниците; натъжаваше се от престъпленията, а не умееше да ги наказва. Струваше му се, че като налага смъртно наказание, поема страшна отговорност. В резултат на това пътищата, водещи към вечния град, се населиха с безброй разбойници. За да пътува що-годе безопасно, човек трябваше да бъде приятел на разбойниците. Гората Фаджола, господстваща над пътя за Неапол през Албано, бе отдавна главна квартира на едно правителство, враждебно на правителството на негово светейшество; многократно Рим бе принуден да преговоря като държава с държава с Марко Шара, един от владетелите на гората. Силата на тези разбойници беше в обичта на селяните от съседните села.

В този хубав град Албано, разположен близо до главната квартира на разбойниците, се роди през 1542 година Елена де Кампиреали. Баща ѝ минаваше за най-богатия патриций в този край и в това си качество се бе оженил за Витория Карафа, която притежаваше обширни земи в Неаполитанското кралство. Бих могъл да назова неколцина още живи старци, които са познавали добре Витория Карафа и нейната дъщеря. Витория бе образец на благоразумие, но въпреки целия си талант не можа да предотврати разрухата на своето семейство. Странно! Ужасните нещастия, които

съставляват тъжния сюжет на моя разказ, не могат, струва ми се, да бъдат приписвани поотделно на нито едно от действащите лица, които ще представя на читателя: аз виждам нещастници, но наистина не мога да намеря виновници. Изключителната красота и нежната душа на младата Елена таяха две големи опасности за нея и могат да бъдат оправдание за Джулио Бранчифорте, нейния любим, тъй както пълната липса на ум у монсиньор Читадини, епископ на Кастро, може донякъде да го извини. Той дължеше бързото си напредване в църковната йерархия на своята честност и почтеност и особено на най-благородното изражение и най-хубавото лице с правилни черти, които могат да се срещнат. Чета в някои писания за него, че който го видел, не можел да не го обикне.

Тъй като не желая да заблуждавам никого, няма да скрия, че един свят монах от манастира „Монте Кави“, често заварван в своята килия, застанал на няколко стъпки над земята като свети Павел, поддържан единствено от божията милост в това изключително положение^[1], беше предсказал на синьор де Кампиреали, че родът му ще угасне заедно с него и той ще има само две деца, които ще загинат от насилствена смърт. Именно поради това предсказание той не можа да си намери жена в своя край и трябваше да търси щастieto си в Неапол, където успя да получи голямо богатство и жена, способна със своя талант да промени неговата зла орис, ако такова нещо все пак би било възможно. Този синьор де Кампиреали минаваше за много почтен човек и правеше големи благодеяния; но не беше достатъчно умен и постепенно се оттегли от Рим, като прекарваше почти цялата година в двореца си в Албано. Той се занимаваше с обработка на земите си, разположени в тази богата равнина, която се простира между града и морето. Посъветван от жена си, осигури чудесно възпитание на сина си Фабио, младеж, много горд с произхода си, и на дъщеря си Елена, която бе истинско чудо на красотата, както може и сега да се установи от нейния портрет в колекцията Фарнезе. След като започнах да пиша нейната история, ходих в двореца Фарнезе, за да разгледам смъртния облик, който небето бе дало на тази жена, чиято нещастна съдба вдигна на времето толкова шум и продължава и до днес да занимава хората. Лицето ѝ е овално, издължено, челото — високо, косите — тъмноруси. Изразът ѝ е по-скоро весел; очите ѝ — големи, изразителни, веждите — кестеняви, очертани в съвършена дъга.

Устните са доста тънки, а извивката на устата — като че ли рисувана от прочутия художник Кореджо. Сред портретите, които я заобикалят в галерията Фарнезе, тя прилича на кралица. Рядко се среща такова съчетание на веселие и величие.

След като прекара цели осем години като възпитаница в манастира „Визитационе“ в град Кастро, днес разрушен, където по онова време пращаха дъщерите си повечето римски патриции, Елена се завърна у дома си, но преди да напусне манастира, му подари великолепен потир за големия олтар на църквата. Едва се бе завърнала в Албано, баща ѝ извика от Рим, срещу голямо възнаграждение, прочутия поет Чекино, вече в напреднала възраст; той увенча паметта на Елена с най-хубавите стихове на божествения Вергилий, а също така и на Петрарка, на Ариосто и Данте, неговите знаменити ученици.

Тук преводачът е принуден да отмине дългите разсъждения върху различната оценка на славата, която XVI век отдава на тези големи поети. Би могло да се заключи, че Елена е знаела латински. Стиховете, които я карали да учи, говорят за любов, която би ни изглеждала малко смешна през 1839 година; имам предвид пламенната любов, която се подхранва от велики жертви и може да съществува само забулена в тайна и винаги граничеща с най-ужасните нещастия.

Такава беше любовта, която успя да запали в сърцето на едва седемнадесетгодишната Елена Джулио Бранчифорте. Той бе неин съсед, много беден младеж; живееше в мизерна къща, изградена в планината, на четвърт левга от града, сред развалините на Алба, на ръба на дълбоката сто и петдесет стъпки, обрасла със зеленина пропаст, обкръжаваща езерото. Къщата, допираща се до тъмните величествени усой на гората Фаджола, бе разрушена по-късно, когато построиха манастира „Палацуола“.

Този беден младеж притежаваше само жив, енергичен нрав и неподправено безгрижие, с което понасяше злата си участ. Всичко най-добро, което можеше да се каже в негова полза, е, че лицето му бе изразително, без да бъде красиво. Но беше известен с това, че храбро се е сражавал под заповедите на принц Колона в редиците на неговите *bravi* в два или три много опасни похода. Въпреки че беше беден и не особено красив, той притежаваше според девойките от Албано сърце, чието завладяване би ги поласкало повече от всичко. Добре приетан

навсякъде, Джулио Бранчифорте бе имал само леки победи до момента, когато Елена се завърна от манастира в Кастро.

Когато малко по-късно големият поет Чекино дойде от Рим в двореца Кампиреали, за да обучава тази девойка по литература, Джулио, който го познаваше, му изпрати едно послание в стихове на латински за щастието, озарило неговата старост — да вижда как най-хубавите очи се вглеждат в неговите и как най-чистата душа е съвършено щастлива, когато той благоволи да одобри мислите ѝ. Ревността и раздражението на момичетата, на които Джулио бе обръщал внимание до завръщането на Елена, скоро направиха безполезни всички мерки, които той вземаше, за да прикрие зараждащата се страст, и трябва да признае, че любовта между този двадесет и две годишен младеж и тази седемнадесет годишна девойка се развиваше в началото по начин, който благоразумието не би могло да одобри. Не бяха минали и три месеца, когато синьор де Кампиреали си даде сметка, че Джулио Бранчифорте минава прекалено често под прозорците на неговия дворец (който може да се види и днес по средата на голямата улица, изкачваща се към езерото).

Откровеността и грубостта, естествени последици на свободата, с която се отличават републиките, и навикът към откровена проява на страстта, още непотисната от нравите на монархията, проличаха съвсем ясно от първите стъпки на синьор де Кампиреали. Още в деня, в който му направи впечатление честата поява на младия Бранчифорте, той се обърна към него със следните думи:

— Как се осмеляваш да минаваш непрестанно край дома ми и да хвърляш нахални погледи към прозорците на дъщеря ми, ти, който дори нямаш дреха на гърба си? Ако не се страхувах постъпката ми да не бъде зле изтълкувана от съседите, щях да ти дам три златки цехини, за да си купиш от Рим по-прилична одежда. Тогава поне погледът ми и очите на дъщеря ми няма да бъдат оскърбявани тъй често от твоите дрипи.

Бащата на Елена без съмнение преувеличаваше: дрехите на младия Бранчифорте съвсем не бяха дрипи, а само ушити от много проста материя; но наистина трябва да се признае, че имаха доста износен вид, макар да бяха много чисти и той често да ги четкаше. Джулио бе тъй засегнат от упреците на синьор де Кампиреали, че вече не се мярна пред къщата му.

Както вече казахме, двете аркади, останки от един античен акведук, които служеха за главни стени на къщата, съградена от бащата на Бранчифорте и оставена на сина му, се намираха само на петшестотин крачки от Албано. За да слезе от това високо място в новия град, Джулио трябваше да мине покрай двореца Кампиреали; Елена скоро забеляза отсъствието на този странен младеж, който, по думите на приятелките ѝ, бил прекъснал всякакви други връзки, изглежда, за да се посвети изцяло на щастието да я съзерцава.

Една лятна вечер към полунощ прозорецът на Елена бе отворен и девойката вдъхваше морския ветреца, който достига до хълма Албано, при все че градът е отделен от морето с равнина от три левги. Нощта бе тъмна, тишината толкова дълбока, че можеше да се чуе дори отронването на листо. Облакътена на прозореца, Елена си мислеше може би за Джулио, когато ѝ се стори, че нещо край прозореца ѝ прелетя безшумно, нещо като крило на нощна птица. Отдръпна се уплашена. Съвсем не ѝ мина през ума, че това би могло да бъде дело на някой минувач: вторият етаж на двореца, където беше нейният прозорец, се издигаше на повече от петдесет стъпки над земята. Изведнъж ѝ се стори, че различава букет в това странно нещо, което се люлееше в дълбоката тишина напред-назад пред прозореца, на който се бе облакътела. Сърцето ѝ бурно заби; букетът изглеждаше закрепен за края на две-три стебла от тръстика, подобна на бамбука, която расте в околностите на Рим и достига двадесет-тридесет стъпки височина. Крехкостта на тръстиката и доста силният вятър пречеха на Джулио да поддържа букета точно срещу прозореца, където предполагаше, че може да се намира Елена, а при това нощта бе толкова тъмна, че от улицата не можеше да се види нищо на такава височина. Стойки неподвижно до прозореца, тя бе дълбоко развълнувана. Ако вземе букета, не би ли било това признание? Впрочем тя не изпитваше нито едно от чувствата, които подобно приключение би породило в наши дни у една девойка от висшето общество, получила добро възпитание. Тъй като баща ѝ и брат ѝ Фабио бяха в къщи, първата ѝ мисъл бе, че дори най-малкият шум може да бъде последван от изстрел на аркебуза, насочен срещу Джулио; развълнува се от опасността, на която се излагаше клетият младеж. Втората ѝ мисъл бе, че макар и да го познава твърде малко, след семейството си обичаше най-много него. След като се поколеба няколко минути, тя най-сетне взе букета и

докосвайки в мрака цветята, усети, че някаква бележка е прикрепена към стъбълцето на едно цвете; изтича на голямото стълбище, за да прочете записката на светлината на кандилото пред образа на Мадоната. „Безразсъдство! — каза си тя, като поруменя от щастие, прочитайки първите редове. — Ако ме видят, загубена съм, а семейството ми ще преследва докрай този нещастен младеж!“ Прибра се в стаята си и запали лампата. Този миг бе сладостен за Джулио, който, засрамен от постъпката си и сякаш за да се скрие в нощта, се бе прилепил към огромния дънер на един от зелените дъбове със странна форма, които се издигат и днес срещу двореца Кампиреали.

В писмото си Джулио разказваше със съвършена простота за унижителните думи, с които го бе порицал бащата на Елена. „Вярно е, че съм беден — пишеше той, — и вие трудно бихте могли да си представите колко голяма е моята нищета. Притежавам само къщата, която може би сте виждали под развалините на акведука на Алба; около къщата има градина, която обработвам сам и с чиито плодове се храня. Притежавам и едно лозе, което давам под наем за тридесет екю годишно. Не знам наистина защо ви обичам; без друго не бих могъл да ви предложа да дойдете да разделите с мен моята бедност. А ако вие не ме обичате поне малко, животът ми няма никаква цена за мен; безполезно е да ви казвам, че бих го пожертвал хиляди пъти вас. А преди вашето завръщане от манастира животът ми съвсем не беше злочест: напротив, бе пълен с най-блестящи мечтания. И тъй, мога да кажа, че едва когато познах щастиято, аз се почувствах нещастен. Естествено никой на света не би се осмелил ми каже думите, с които баща ви ме унизи: камата ми бързо би отмъстила за мене. Тогава със смелостта и оръжието си аз се смятах равен на всички; нищо не ми липсваше. Сега всичко се промени: познах страха. Излишно е да пиша повече! Може би вие ме презирате. Но ако изпитвате и най-малката жалост към мен въпреки бедните ми дрехи, знайте, че всяка вечер, когато удари полунощ в манастира на капуцините на върха на хълма, аз се крия под големия дъб, срещу прозореца ви, защото предполагам, че това е прозорецът на вашата стая. Ако не ме презирате като баща си, хвърлете ми едно от цветята на букета, но внимавайте да не падне върху някой от корнизите или балконите на вашия дворец.“

Тя прочете много пъти това писмо; и малко по малко очите ѝ се напълниха със сълзи; гледаше умилено този великолепен букет, чиито цветя бяха привързани с много здрав копринен конец. Опитва се да откъсне едно цвете, но не успя; после я обзе угризение. Сред римските девойки се смята, че да откъснеш едно цвете, да развалиш по някакъв начин букет, подарен от любов, означава да изложиш на смъртна опасност тази любов. Тя се страхуваше да не би Джулио да изгуби търпение, затова изтича до прозореца; но после изведнъж съобрази, че могат да я забележат, лампата осветяваше стаята. Елена се чудеше какъв знак би могла да си позволи; струваше ѝ се, че всеки един ще каже прекалено много.

Засрамена, тя се прибра тичешком в стаята си. Но времето минаваше; изведнъж ѝ хрумна една мисъл, която я хвърли в неизразим смут: Джулио ще си помисли, че и тя като баща си презира неговата бедност! Зърна малко късче скъпоценен мрамор, сложен на масата ѝ, завърза го в носната си кърпичка и го хвърли в подножието на дъба срещу прозореца. След това направи знак на Джулио да си върви; разбра, че се е подчинил по шума от стъпките му, които той не се стараеше да приглуши. Когато стигна скалистия хребет, който отделя езерото от последните къщи на Албано, тя го чу да напява любовни думи; махна му отново за сбогом този път не толкова плахо, после препрочете писмото му.

В следващите няколко дни се заредиха и писма, и срещи; но тъй като в едно италианско село всичко се знае, а Елена бе безспорно най-богатата девойка в този край, осведомиха синьор де Кампиреали, че всяка вечер след полунощ прозорецът в стаята на дъщеря му свети и което е по-удивително, прозорецът ѝ бил отвоен и Елена стояла на него, като че ли не се страхува от *zinzare* (извънредно неприятни комари, които така развалят хубавите вечери в околностите на Рим. Тук трябва отново да помоля читателя за снизхождение. Когато човек е изкушен да опознае обичаите на чужди страни, не е чудно да се натъкне на твърде странни нрави, различаващи се от нашите). Синьор де Кампиреали приготви аркебузата си и аркебузата на сина си. Вечерта, когато удари дванадесет без четвърт, той предупреди Фабио и двамата се промъкнаха колкото се може по-безшумно на един голям каменен балкон в първия етаж на двореца, точно под прозореца на Елена. Масивните колони на каменните перила ги пришиваха до

кръста от възможни изстрели. Удари полунощ; бащата и синът чуха ясно лек шум под дърветата, редуващи се от двете страни на улицата срещу двореца им; най-силно ги учуди обаче, че на прозореца на Елена не се появи светлина. Тази тъй простодушна девойка, която реагираше непринудено като дете, се бе изменила по характер, откакто се бе влюбила. Тя знаеше, че дори най-малката непредпазливост ще изложи на опасност живота на любимия ѝ; ако такава важна личност като баща ѝ убие беден човек като Джулио Бранчифорте, то най-много да му се наложи да изчезне за три месеца — в Неапол например; през това време неговите приятели в Рим ще потулят работата и всичко ще приключи с подаряването на сребърна лампа от няколкостотин екю за олтара на Мадоната, което тогава беше много на мода. Сутринта на закуска Елена бе забелязала по лицето на баща си, че е силно разгневен; а по израза, с който я гледаше, когато предполагаше, че не го вижда, заключи, че не друг, а самата тя има голяма вина за този гняв. Веднага посипа с прах дървените части на петте великолепни аркебузи, които баща ѝ държеше окачени до леглото си. Покри също така с лек пласт прах камите и шпагите му. През целия ден беше много весела, кръстосваше непрекъснато къщата от горе до долу; всяка минута притичваше до прозорците, твърдо решена да даде на Джулио знак да не идва, ако има щастието да го зърне. Но тя не беше предвидила едно — горкият младеж бе тъй дълбоко унижен от думите на богатия сеньор де Кампиреали, че никога през деня не се мяркаше в Албано; само от чувство за дълг се явяваше в неделя на църковната литургия. Майката на Елена, която я обожаваше и нямаше сили да ѝ откаже нищо, излезе този ден три пъти с нея, но напразно: Елена не видя Джулио. Тя се отчая. А какво преживя, когато, отбивайки се вечерта да погледне оръжията на баща си, откри, че две аркебузи са заредени и почти всички ками и шпаги са пипани! Върховното усилие да се прави, че не се съмнява в нищо, единствено я отвлече от смъртното ѝ безпокойство. Когато в десет часа вечерта се оттегли в стаята си, тя заключи вратата към преддверието до спалнята на майка си, след това легна на пода и се прилепи до прозореца така, че да не я виждат отвън. Можем да си представим с каква тревога се вслушваше тя в ударите, отброяващи часовете; и на ум не ѝ идваха вече упреците, които си отправяше често, задето толкова бързо се е привързала към Джулио — нещо, което можеше да я направи в неговите очи по-малко

достойна за любовта му. Този ден допринесе за успеха на младия човек повече от шестте месеца постоянство и молби. „Защо да лъжа? — казваше си Елена. — Нима не го обичам с цялото си сърце?“

В единадесет часа и половина тя видя много добре как баща ѝ и брат ѝ устройха засада на големия каменен балкон под нейния прозорец. Две минути след като удари полунощ в манастира на капуцините, тя съвсем ясно чу стъпките на своя възлюбен, който се спря под големия дъб; забеляза с радост, че баща ѝ и брат ѝ като че ли не бяха чули нищо: необходима е любовна тревога, за да доловиш един тъй лек шум.

„Сега — мислеше си тя — те ще ме убият, но не бива да ги оставя в никакъв случай да вземат тазвечершното писмо, защото ще преследват бедния Джулио цял живот.“ Тя се прекръсти и придържайки се с една ръка за железния парапет на прозореца, се надвеси колкото можеше повече над улицата. Не бе изминала и четвърт минута и букетът, привързан както обикновено към дългата тръстика, я удари по ръката. Тя го улови; но изтръгвайки го бързо от стеблото, към чийто край бе прикрепен, тръстиката отскочи и се блъсна о балкона, където беше баща ѝ. В същия миг се чуха два изстрела от аркебуза, последвани от пълна тишина. Брат ѝ Фабио, понеже не разбра в тъмнината дали това, което се удари силно в балкона, не е въже, с което Джулио слиза от стаята на сестра му, гръмна срещу нейния балкон; на следния ден тя откри следа от куршума който се бе сплескал върху желязото. Синьор де Кампиреали бе стрелял към улицата, под каменния балкон, дочул шума от падащата тръстика, която Джулио се мъчеше да задържи. От своя страна Джулио, долавяйки шумолене над себе си, бе отгатнал какво ще последва и се прикри под издатината на балкона.

Фабио бързо зареди отново аркебузата си; без да слуша баща си, изтича в градината, отвори безшумно малката вратичка към една съседна улица и крадешком излезе да огледа хората, които се разхождаха под балкона на двореца. В този миг Джулио, който тази вечер не беше сам, стоеше на двадесетина крачки от него, прилепен до едно дърво. Надвесена над балкона, треперейки за своя любим, Елена заговори високо на брат си, чиито стъпки отекваха по улицата; попита го успял ли е да убие крадците.

— Не си въобразявайте, че ще се хвана на престъпната ви хитрост! — извика ѝ той, сновейки по цялата улица. — По-добре пригответе се да плачете, тъй като ще убия безсрамника, който се одързостява да се присламчва до вашия прозорец.

Едва той изговори тези думи, когато Елена чу, че майка ѝ чука на вратата.

Тя побърза да ѝ отвори, като каза, че сама не разбира защо вратата е заключена.

— Без комедии пред мене, ангел мой — каза майката, — баща ти е побеснял и може да те убие. Ела при мен, ще легнем заедно. Ако имаш някакво писмо, дай да го скрия. Елена отговори:

— Ето букета, писмото е скрито между цветята.

Едва майката и дъщерята успяха да легнат и синьор де Кампиреали влезе в стаята на жена си, връщайки се от своя молитвен кът, който бе отишъл да огледа и където бе обърнал всичко наопаки. Елена бе поразена, като видя баща си: блед като призрак, той действаше бавно като човек, взел категорично решение. „Свършено е с мен!“ — помисли си тя.

— Ние се радваме, че имаме деца — каза баща ѝ, като минаваше край леглото на жена си, за да влезе в стаята на дъщеря си, треперещ от ярост, но мъчейки се да запази хладнокръвие, — ние се радваме, че имаме, деца, но по-скоро би трябвало да леем кървави сълзи когато тези деца са момичета. Велики боже, възможно ли е това? Тяхното лекомислие може да опозори честта на един човек, който цели шестдесет години в нищо не е могъл да бъде упрекнат.

Изричайки тези думи, той влезе в стаята на дъщеря си.

— Загубена съм — каза Елена на майка си, — писмата са под поставката на разпятието, до прозореца.

Майката веднага скочи от леглото и се затича след мъжа си: тя започна да крещи подире му, за да го накара да избухне, и сполучи. Старецът побесня, започна да чупи всичко в стаята на дъщеря си, но майката успя да измъкне писмата, без той да я види. Един час по-късно, когато синьор де Кампиреали се върна в стаята си, до стаята на жена си, и всичко в къщата се успокои, майката каза на дъщеря си:

— Ето писмата ти; не желая да ги чета, ти сама виждаш каква беда щяха да ни навлекат. На твое място аз бих ги изгорила. Лека нощ, целуни ме.

Елена се прибра в стаята си, обляна в сълзи; струваше ѝ се, че след думите на майка си вече не обича Джулио. После се приготви да изгори писмата му; но преди да ги унищожи, не можа да се въздържи да не ги прочете отново. Препрочете ги няколко пъти, така че слънцето се издигна високо в небето, когато най-сетне се реши да последва спасителния майчин съвет.

На следния ден, неделя, Елена се отправи към църквата с майка си; за щастие баща ѝ не тръгна с тях. Първият човек, когото видя в църквата, бе Джулио Бранчифорте. Само с един поглед тя се увери, че той не е ранен. Щастието ѝ бе неизмеримо; събитията от предната нощ се отдалечиха на хиляди левги от паметта ѝ. Беше приготвила пет-шест малки бележки на парченца стара зацапана с пръст хартия — подобни на онези, които могат да се намерят по плочника на всяка църква; всички съдържаха едно и също предупреждение:

„Всичко е разкрито, освен неговото име. Да не се появява повече на улицата: тя ще идва често тук.“

Елена изпусна едно от тези смачкани листчета; с поглед предупреди Джулио, който го вдигна и изчезна. Един час по-късно, завръщайки се у дома си тя намери на главното стълбище на двореца листче, което приличаше досущ на онова, което бе хвърлила сутринта. Взе го, бе майка ѝ да забележи, и прочете:

„След три дни той ще се върне от Рим, закъдето е принуден да замине. В пазарните дни посред врявата на селяните, към десет часа, ще чуе високо пеене.“

Това заминаване за Рим се стори странно на Елена. „Дали не се опасява от изстрелите на брат ми?“ — питаше се тя тъжно.

Любовта прощава всичко, освен доброволното отсъствие, тъй като то е най-страшното мъчение. Вместо да тънеш в сладки мечтания, изцяло погълнат от мисълта за причините, поради които обичаш своя възлюбен, животът ти е изпълнен с жестоки подозрения. „Дали пък не е престанал да ме обича?“ — питаше се Елена през трите дълги дни на неговото отсъствие. И изведнъж луда радост замени тъгата ѝ: на третия ден тя го видя да се появява сред пладне на улицата пред двореца на баща ѝ. Беше облечен в нови, едва ли не разкошни дрехи. Никога благородството на походката и веселото мъжествено изражение на лицето му не бяха блестели толкова ярко, а също така никога досега не бяха говорили толкова много в Албано за бедността на Джулио.

Мъжете, особено младите, често повтаряха тази жестока дума; колкото до жените и най-вече девойките, те не скъпяха похвалите си за блестящия му вид.

Джулио през целия ден се разхожда из града: като че ли сам се възнаграждаваше за дългите месеци на уединение, на които го обричаше неговата бедност. Както приляга на един влюбен мъж, той бе добре въоръжен под новите дрехи. Освен кинжала и камата си бе сложил и *giacco* (вид дълга жилетка от железни бримки, много неудобна за носене, но лекуваща италианските сърца от една тъжна болест, чиито остри удари хората от оня век непрекъснато изпитваха, имам предвид страха да бъдеш убит на завоя на улицата от някой от враговете си). Този ден Джулио се надяваше да съзре Елена, пък и никак не му беше приятно да остане насаме със себе си, в своята самотна къща, а ето защо именно: Ранучо, един стар войник на неговия баща участвал заедно с него в десет похода с отрядите на различни *кондотиери* и накрая във войската на Марко Шара, беше последвал своя капитан, когато раните го принудиха да се оттегли. Капитан Бранчифорте имаше основание да не живее в Рим: там той беше изложен на опасността да срещне синовете на хора, които бе убил; дори в Албано не бе склонен да се осланя изцяло на снизхождението на местната власт. Вместо да купи или наеме къща в града, предпочете сам да си построи къща с такова разположение, че отдалеч да може да забелязва идващите посетители. В развалините на Алба намери превъзходна позиция: можеше, без да бъде забелязан от нескромни посетители, да избяга в гората, където царуваше неговият стар приятел и покровител принц Фабрицио Колона. Капитан Бранчифорте изобщо нехаеше за бъдещето на своя син. Когато се оттегли от служба, едва петдесетгодишен, но цял в белези от рани, той си направи сметка, че би могъл да поживее още десетина години и след като построи къщата, всяка година харчеше една десета част от спечеленото в грабежите из градовете и селата, в които бе имал честта да вземе участие.

Той купи лозето, осигуряващо рентата от тридесет екю на сина му, за да отговори на зловнатата шега на един гражданин от Албано, който веднъж, когато разпалено спореха за интересите и честта на града, му бе казал, че именно на него, богатия земевладелец, се полагало да дава съвети на *старите жители* на Албано. Капитанът

купи лозето и обяви, че се готви да купи и други; после срещна лошия шегаджия в едно усамотено място и го уби с един изстрел.

След като поживя така осем години, капитанът умря. Неговият адютант Ранучо обожаваше Джулио, но уморен от безделието, поднови службата си във войските на принц Колона. Идваше често да види своя син Джулио, както го наричаше, а в навечерието на една опасна атака, която принцът трябваше да издържи в своята крепост Петрела, отведе и Джулио да се сражава с него. Като видя колко е смел, той му каза:

— Трябва да си луд и отгоре на това глупак, за да живееш в Албано като най-последния бедняк от всички негови жители, докато с твоята храброст и с името на баща ти от теб би излязло чудесен кондотиер, а освен това и богатство ще натрупаш.

Тези думи всяха смут в душата на Джулио; той знаеше латински, на който го бе учил един свещеник; но тъй като баща му се подиграваше с всичко, което свещеникът казваше извън латинския, бе останал без образование. В замяна на това, презиран заради бедността, уединен в своята самотна къща, той бе придобил здрав разум, който със силата на своите съждения би учудил учените. Например, преди да се влюби в Елена, без да знае защо, той обожаваше битките, но се отвращаваше от грабителството, което в очите на неговия баща и на Ранучо бе като водевил за размиване след благородната трагедия. Откакто обичаше Елена, този здрав разум, придобит в самотни размишления, беше за него източник на страдания. Тази душа, тъй безгрижна някога, не се осмеляваше да се съветва с никого за своите съмнения и бе изпълнена със страст и терзание. Какво ли не би наговорил синьор де Кампиреали, ако знаеше, че той е чисто и просто *разбойник*. И упреците му биха били основателни! Джулио винаги бе разчитал на войнишкия занаят като на сигурен източник на препитание за времето, когато ще е похарчил до стотинка стойността на златните верижки и другите скъпоценности, които бе намерил в желязната каса на баща си. Ако Джулио въпреки бедността си не се измъчваше от съмнения дали има право, или не да отвлече дъщерята на богатия синьор де Кампиреали, то беше, защото по онова време бащите разполагаха с имуществата си както намираха за добре, тъй че синьор де Кампиреали след смъртта си би могъл да остави всъщност на дъщеря си всичко на всичко някакви си хиляда екю. Други грижи занимаваха Джулио: първо, в кой град ще се установи с младата Елена,

след като я отнеме от баща ѝ и се ожени за нея? Второ — с какви пари ще я издържа?

Когато синьор де Кампиреали му нанесе кръвната обида, която тъй много го засегна, Джулио цели два дни бе в плен на най-остра ярост и болка: не можеше да се реши нито да убие безочливия старик, нито да го остави да живее. Прекарваше по цели нощи в плач; накрая реши да се посъветва с Ранучо, единствения приятел, който имаше на този свят; но дали този приятел щеше да го разбере? След като напразно търси Ранучо из цялата гора Фаджола, той бе принуден да тръгне по пътя за Неапол, отвъд Велетри, където Ранучо бе разположил хората си в засада: очакваше там с голяма група испанския генерал Руис де Авалос, който възнамеряваше да отиде в Рим по суша, без дори да му минава през ума, че неотдавна сред многобройна компания бе говорил с презрение за войниците на Колона. Неговият проповедник му припомни съвсем навреме това малко обстоятелство и Руис де Авалос реши да въоръжи един кораб и да отиде в Рим по море.

Щом изслуша разказа на Джулио, капитан Ранучо каза:

— Опиши ми точно този синьор де Кампиреали, за да не би неговото безразсъдство да струва живота на някой добър жител на Албано. Щом приключим, успешно или не, работата, която ни задържа тук, ти ще идеш в Рим, където ще се постараяш да се показваш по хотелите и другите публични места по всеки час на деня; не бива да те заподозрат в това убийство поради любовта ти към дъщеря му.

Джулио положи големи усилия, за да усмири гнева на стария другар на баща си. Стигна дотам, че се разсърди дори.

— Да не мислиш, че се нуждая от твоята шпага? — каза му той най-сетне. — Да не би аз да нямам! От тебе искам само мъдър съвет.

Ранучо обаче приключваше всеки път с думите:

— Ти си млад, нямаш рани. Обидата е била нанесена публично: дори жените презират опозорения мъж.

Джулио му каза, че би желал да поразмисли още върху това към какво се стреми всъщност неговото сърце и въпреки настояванията на Ранучо да вземе на всяка цена участие в нападението срещу ескорта на испанския генерал, където, както казваше, освен пари, можело да се спечели и слава, Джулио се завърна сам в къщичката си. Тук именно, в деня преди синьор де Кампиреали да стреля срещу него с аркебузата си, той бе приел Ранучо и неговия капрал, които се връщаха от

околностите на Велетри. Ранучо трябваше да си послужи със сила, за да разтвори малката желязна каса, където капитан Бранчифорте заключваше някога златните верижки и другите скъпоценности, които смяташе, че не е уместно да харчи веднага след нападение. Ранучо намери там две екю.

— Съветвам те да станеш монах — каза той на Джулио, — ти притежаваш всички добродетели за това звание: любов към бедността, ето доказателството; смирение, оставяш се да те хули посред улицата някакъв си богаташ от Албано; липсва ти само лицемерие и лакомство.

Ранучо насила сложи в желязното сандъче петдесет испански дублона.

— Давам ти дума — каза той на Джулио, — че ако до един месец синьор де Кампиреали не бъде погребан с всички почести, подобаващи на неговия благороднически сан и богатство, тук присъстващият мой капрал ще дойде с тридесет мъже да разруши твоята къщичка и да изгори мизерните ти мебели. Не е допустимо синът на капитан Бранчифорте да се излага пред хората само защото е влюбен.

Когато синьор де Кампиреали и синът му дадоха двата изстрела от аркебуза, Ранучо и неговият капрал бяха заели позиция под каменния балкон и Джулио трябваше да положи дяволски усилия, за да им попречи да убият Фабио или най-малко да го отвлекат, както вече разказахме на съответното място. Ранучо се успокои благодарение на следния довод — не бива да се убива млад човек, който може да стане нещо и да бъде полезен, когато е налице стар грешник, много по-виновен от него и кандидат за погребение.

На следващия ден Ранучо изчезна в гората, а Джулио замина за Рим. Радостта от покупката на нови дрехи с дублоните, дадени му от Ранучо, бе жестоко помрачена от една твърде необичайна за неговия век мисъл, предвещаваща възвишената участ, до която той се издигна по-късно. Джулио си казваше: „Елена трябва да знае кой съм.“ Всеки друг мъж на неговата възраст и от неговото време не би помислил за нищо друго, освен да се наслаждава на любовта и да отвлече Елена, без да го е грижа какво ще стане с нея шест месеца по-късно, нито пък за мнението, което тя ще си състави за него.

Завърнал се в Албано, още следобед същия ден, когато излагаше на показ пред всички хубавите си дрехи, купени в Рим, той узна от стария Скоти, негов приятел, че Фабио излязъл от града на кон, за да

отиде до землище на три левги, което баща му притежаваше край морския бряг. По-късно видя синьор де Кампиреали с двама свещеника да поема по великолепната алея от зелени дъбове, увенчаваща ръба на кратера, в дъното на който се простира езерото Албано. Десет минути след това една стара жена смело се вмъкна в двореца Кампиреали под предлог, че продава хубави плодове; първият човек, когото тя срещна, бе малката камериерка Мариета, интимна довереница на своята господарка Елена, която се изчерви до корена на косите си, когато получи чудесен букет. В букета бе скрито едно много дълго послание: Джулио разказваше какво бе преживял след нощта на аркебузните изстрели; но поради някаква необяснима скромност не се осмеляваше да признае онова, с което всеки друг младеж от неговото време толкова би се гордял — че е син на прочут с подвига си капитан и че самият той вече се е отличил с храбростта си в не една битка. През цялото време му се струваше, че чува разсъжденията, които би направил старият Кампиреали. Трябва да се знае, че в XVI век девойките, отличаващи се със здрав републикански разум, ценяха един мъж много повече за това, което той самият е направил, отколкото заради богатствата, натрупани от дедите му, или заради прочутите подвизи, извършени от тях. Но така мислеха преди всичко девойките от народа. Девойките от богатата или благородна класа се бояха от разбойниците и съвсем естествено ценяха благородния произход и богатството. Джулио завършваше писмото си с думите: „Не знам дали приличните дрехи, които купих в Рим, ще ви накарат да забравите жестоката обида, която един човек, когото вие почитате, ми нанесе неотдавна поради жалкия ми вид. Аз можех да си отмъстя и трябваше да го сторя, моята чест го повеляваше; не го направих заради сълзите, които моето отмъщение би изтръгнало от две обожаеми очи. Това би могло да ви докаже — ако, за моя беда, още се съмнявате, — че човек може да бъде много беден и да притежава благородни чувства. Впрочем длъжен съм да ви открия една ужасна тайна. Сигурно не бих изпитвал никакво затруднение да я кажа на всяка друга жена; не знам защо тръпна при мисълта да я разкрия на вас. Тя би могла да разруши само за миг любовта, която изпитвате към мен; никакви уверения от ваша страна не биха ме убедили в обратното. Искам да прочета в очите ви отговора на моето признание. През някой от близките дни, когато се спуска нощта, трябва да ви видя в градината зад двореца. В този ден

Фабио и баща ви ще отсъстват; след като се уверя, че въпреки презрението им към един беден, зле облечен младеж, те не са в състояние да ни отнемат минутите на срещата, един мъж ще се появи под прозорците на вашия дворец и ще показва на градските деца опитомена лисица. По-късно, когато камбаната удари за «Аве Мария», вие ще чуете изстрел от аркебуза в далечината; в този миг се доближете до зида на вашата градина и ако не сте сама, запейте. Ако пък всичко е наред, вашият роб ще падне цял треперещ в нозете ви и ще ви разкаже неща, които може би ще ви ужасят. В очакване на този решителен за мене ден няма да рискувам повече да ви поднасям букети в полунощ; но към два часа тази нощ ще мина с песен и тогава може би, застанала на големия каменен балкон, вие ще изпуснете някое цвете, откъснато от вашата градина. Навярно това са последните знаци на обич, които ще дадете на злочестия Джулио.“

Три дни по-късно бащата и братът на Елена отидоха на коне до землището, което притежаваха на морския бряг; те трябваше да заминат малко преди залез слънце, за да могат да се върнат към два часа след полунощ. Точно когато обаче трябваше да тръгват обратно, оказа се, че не само техните коне, но и всички коне, които се намираха в чифлика, бяха изчезнали. Силно изненадани от тази дръзка кражба, те започнаха да търсят конете си, но ги намериха едва на другата сутрин в една гъста гора на морския бряг. Двамата Кампиреали, баща и син, бяха принудени да завърнат в Албано с една селска каруца, теглена волове.

Беше късна вечер, по-точно нощ, когато Джулио коленичи пред Елена и клетата девойка бе много щастлива от тази тъмнина, тя се срещаше за първи път насаме с мъжа, когото обичаше нежно — и той го знаеше добре, — но с когото досега никога не бе разговаряла.

Едно нейно наблюдение ѝ върна малко смелостта; Джулио бе поблед и по-разстроен от нея самата. Тя го виждаше по колената му, които трепереха.

— Аз наистина не съм в състояние да говоря — каза той.

Настъпиха няколко много щастливи минути; те се гледаха, без да могат да произнесат нито дума, неподвижни като изразителни

мраморни фигури. Джулио бе коленичил и държеше едната ръка на Елена; склонила глава, тя го гледаше внимателно.

Джулио знаеше добре, че ако следва съветите на приятелите си — младите римски любовници, би трябвало да прояви по-голяма приемчивост, но самата мисъл го ужасяваше. От това състояние на екстаз и може би на най-пълно щастие, което може да даде любовта, го изтръгна следната мисъл: времето бързо лети, двамата Кампиреали приближават своя дворец. Ясно му беше, че при неговата чувствителна душа не би могъл да намери трайно щастие, ако не направи пред възлюбената си страшното признание, което на приятелите му от Рим би се сторило върха на глупостта.

— Аз ви писах за едно признание, което може би не би трябвало да ви направя — каза той най-сетне на Елена.

Джулио силно преbledня и добави с усилие, като че ли дъх не му достигаше.

— Може би ще видя как то убива вашите чувства — надеждата, която крепи живота ми. Вие ме мислите беден, но това не е всичко: *аз съм разбойник и син на разбойник.*

При тези думи Елена, дъщеря на богаташ, споделяща всички предразсъдъци на своята каста, едва не загуби свят; тя се уплаши да не падне, но си каза: „Как ли ще страда горкият Джулио, ако си помисли, че го презирам.“ Той бе в краката ѝ. За да не падне, тя се опря на него, а малко след това се озова в обятията му като че ли без свят. Както се вижда, в XVI век са обичали точността в любовните истории. Обяснението е, че читателят ги е възприемал не с разума, а с въображението си и чувствата му се покривали с чувствата на героите. Двата ръкописа, по които предавам този разказ, и особено единият, който разкрива някои обрати на речта, присъщи на флорентинския диалект, дават най-подробни описания на всички срещи, които последваха това първо свиждане. Опасността премахваше угризенията у девойката. Често опасностите бяха много големи, но те само възпламеняваха тези две сърца, за които всички преживявания, свързани с тяхната любов, бяха самото щастие. Няколко пъти Фабио и баща му едва не ги заловиха. Те беснееха, смятайки се подиграни: мълвата ги уведомяваше, че Джулио бил любовник на Елена, но те не можеха да установят това. Фабио, буен младеж, горд със своя произход, предлагаше на баща си да убие Джулио.

— Докато е жив — говореше Фабио, — животът на сестра ми е изложен на най-голяма опасност. Можем ли да бъдем сигурни, че някой ден честта няма да ни застави да натопим ръцете си в кръвта на тази вироглавка? Тя е станала тъй дръзка, че вече не отрича любовта си; видяхте я как отговаря на вашите укори само с навъсено мълчание. Е добре, това мълчание е смъртната присъда на Джулио Бранчифорте.

— Спомнете си кой беше баща му — отговаряше синьор де Кампиреали. — За нас, разбира се, не представлява кой знае какво да отидем за шест месеца в Рим, а през това време Бранчифорте ще изчезне. Но кой ни гарантира, че баща му, който въпреки всичките си престъпления бе храбър и щедър човек, и то толкова щедър, че обогати мнозина от войниците си, а сам остана беден, няма и сега приятели в отрядите на херцог Монте-Марино или в отрядите на Колона, които се разполагат често в гората Фаджола на половин левга от нас. В такъв случай ние всички ще бъдем безпощадно съсечени — и вие, и аз, а може би и горката ви майка.

Тези често повтарящи се разговори между баща и син не останаха в тайна от Витория Карафа, майката на Елена, и я хвърляха в отчаяние. След всички разисквания Фабио и баща му решиха, че е непристойно от гледна точка на честта да търпят спокойно понататъшните слухове, които се ширеха из Албано за тях. Понеже не беше разумно да се премахне младият Бранчифорте, който всеки ден ставаше все по-безочлив и отгоре на това сега се обличаше в разкошни дрехи и стигаше в самонадеяността си дотам, че заговаряше на публични места ту Фабио, ту самия синьор де Кампиреали, налагаше се да вземат едно от следните две решения или може би и двете заедно: цялото семейство трябваше да се върне да живее в Рим, а Елена да отведе в манастира „Визитационе“ в Кастро, където да остане, докато ѝ се намери подходяща партия.

Елена нито веднъж не бе признала своята любов на майка си: дъщерята и майката се обичаха нежно, постоянно бяха заедно и въпреки това нито веднъж не споменаха нито дума по този въпрос, който интересуваше почти еднакво и двете. За първи път заговориха за това, което едва ли не поглъщаше изцяло мислите им, когато майката съобщи на дъщеря си, че уговарят семейството да се прехвърли в Рим, а нея може би да изпратят да прекара няколко години в манастира в Кастро.

Този разговор бе очевидна непредпазливост от страна на Витория Карафа и може да бъде извинен само от безумната обич, която тя изпитваше към дъщеря си. Елена, лудо влюбена, поиска да докаже на своя любим, че не се срамува от неговата бедност и че доверието ѝ в неговата чест е безгранично. Кой би могъл да повярва — възкликва флорентинския автор, — че след толкова дръзки, заплашващи с ужасна смърт срещи в градината, а дори веднъж или два пъти в собствената ѝ стая, Елена бе останала чиста! Силна в целомъдрието си, тя предложи на любимия си да излезе към полунощ през градината и да прекара остатъка от нощта в неговата къщичка, изградена върху руините на Алба, на повече от четвърт левга от двореца. Те се преоблякоха като монаси францисканци. Елена беше стройна и облечена така, приличаше на млад осемнадесет-деветнадесетгодишен послушник. По една необяснима случайност, в която ясно личи божията ръка, по тесния, изсечен в скалата път, който и днес преминава край зида на манастира на капуцините, Джулио и неговата любима, преоблечени като монаси, срещнаха синьор де Кампиреали и неговия син Фабио, които, следвани от четирима добре въоръжени слуги и предшествани от един паж със запалена факла, се връщаха от Кастел Гандолфо, селище, разположено на брега на езерото, недалеч оттук. За да дадат път на двамата влюбени, Кампиреали и техните слуги се отдръпнаха от двете страни на този проход, изсечен в скалата и широк не повече от осем крачки. Колко по-добре би било за Елена, ако я бяха познали в този миг! Тя щеше да бъде убита само с един изстрел от баща си или от брат си и мъченията ѝ щяха да траят само миг. Но небето беше повелило другояче (*superis aliter visum*).

Прибавя се още едно обстоятелство към тази странна среща, за която синьора де Кампиреали, достигнала дълбока старост и вече почти столетница, разказваше понякога в Рим пред свои познати, достопочтени хора, самите те стари като нея, които ми я преразказаха, когато подтикнат от ненаситно любопитство, ги разпитвах за това и за много други неща.

Фабио де Кампиреали, високомерен младеж, горд със своята храброст, като забеляза, че по-възрастният калугер не поздравява нито баща му, нито него самия, въпреки че минават тъй близо до тях, възкликна:

— Ето един монах горделивец и шарлатанин! Господ знае какво правят той и другарят му извън манастира в този необичаен час! Чудя се какво ме спира да им вдигна качулките и да видим мутрите им.

При тези думи Джулио улови ножа под монашеското си расо и застана между Фабио и Елена. В този миг той бе само на една крачка от Фабио, но небето повели другояче и успокои по някакво чудо яростта на тези двама младежи, които много скоро щяха да се срещнат отблизо.

В процеса, който по-късно заведоха срещу Елена де Кампиреали, се помъчиха да представят тази нощ на разходка като доказателство за разврат. А тя бе безумство на едно младо сърце, пламнало от страстна любов, но чисто сърце.

---

[1] И днес на това неестествено положение се гледа от народа в околностите на Рим като на знак за святост. Към 1826 година виждали много пъти как един монах от Албано се издига над земята по силата на божията милост. Приписваха му много чудеса; хора от двадесет левги околоръст се стичаха, за да получат благословията му; жени от висшето общество бяха го виждали в неговата килия застанал на три стъпки над земята. И изведнъж той изчезна. — Б.а. ↑

III

Необходимо е да се знае, че родът Орсини, закleti врагове на рода Колона и всемогъщи по това време в най-близките до Рим села, бяха уредили неотдавна правителственият съд да осъди на смърт един богат земеделец на име Балтазаре Бандини, роден в Петрела. Много дълго ще стане да изреждаме тук различните деяния, в които обвиняваха Бандини: повечето от тях днес биха се смятали за престъпления, но през 1559 година не можеха да бъдат преценявани по такъв строг начин. Бандини бе затворен в един замък, принадлежащ на Орсини и разположен в планината откъм Вал монтоне, на шест левги от Албано. Полицейският началник на Рим, следван от сто и петдесет свои жандарми, вървя цяла нощ по главния път; той отиваше да вземе Бандини, за да го отведе в Рим в затвора Тординона; Бандини обжалваше в Рим смъртната присъда. Както вече казахме, той бе родом от Петрела, крепост, принадлежаща на семейство Колона, и жената на Бандини каза публично на Фабрицио Колона, който се намираше в Петрела:

— Нима ще оставите да умре един от вашите верни служители?

Колона отговори:

— Ще бъде против волята божия, ако не уважа решенията, взети от съдилищата на папата, моя повелител.

Незабавно войниците му получиха заповеди и той разпореди всички негови привърженици да бъдат готови. Срещата беше определена в околностите на Валмонtone, малък град, изграден върху ниска скала, защитен с непрекъснатата, почти вертикална пропаст, шестдесет до осемдесет крачки дълбока. Именно в този град, принадлежащ на папата, привържениците на Орсини и правителствените полицаи бяха успели да прехвърлят Бандини. Между най-ревностните привърженици на властта се числяха синьор Кампиреали и Фабио, неговият син, далечни роднини на Орсини. Обратното, открай време Джулио Бранчифорте и баща му бяха привърженици на Колона.

При обстоятелства, в които не беше удобно Колона да действат открито, те прибегваха до една много проста предпазна мярка: повечето от богатите римски селяни тогава, както и днес, участваха в различни братства за покаяние. Каещите се се появяват публично, метнали върху главата си парче плат, което скрива лицето им, а за очите им има две дупки. Когато родът Колона искаше да извърши нещо тайно, той поканваше привържениците си да навлекат облеклото на каещи се и така да се явят по местата си.

След дълги приготовления прехвърлянето на Бандини, което от петнадесет дни насам беше в устата на всички в този край, бе насрочено за един неделен ден. Този ден, в два часа сутринта, губернаторът на Валмонтоне нареди да бият тревога във всички села на гората Фаджола. Отвред заприиждаха селяни на групи. (Благодарение нравите на средновековните републики, когато хората се биели, за да придобият това, което желаят, в сърцата на селяните се била съхранила много смелост; в наши дни никой не би се помръднал дори.)

Този ден се забелязваше нещо много странно: колкото по-дълбоко в гората потъваше малката група въоръжени селяни, излязла от различните села, толкова повече тя намаляваше; привържениците на Колона се отправяха към мястото на срещата, определено от Фабрицио. Техните водачи сякаш бяха убедени, че днес нямаше да има битка: те бяха получили сутринта заповед да разпространят този слух. Фабрицио кръстосваше гората с най-добрите си привърженици, които яздеха млади полудиви коне от неговия табун. Той правеше нещо като преглед на различните отряди от селяни, но не им говореше, тъй като всяка излишна дума можеше да развали работата. Фабрицио бе висок, слаб мъж, невероятно ловък и силен. Макар че току-що бе навършил четиридесет и пет години, косите и мустаците му бяха ослепително бели, което много го ядосваше: по това можеха да го познаят в места, където би предпочел да мине незабелязан. Щом го съзираха, селяните викаха: „*Да живее Колона!*“ — и нахлузваха платнените си качулки. Самият принц беше смъкнал качулката си на гърдите, така че да може да я нахлузи веднага, щом неприятелят се покаже.

А той не остави дълго да го чакат: слънцето едва започваше да изгрява, когато около хиляда човека от привържениците на Орсини, идващи откъм Валмонтоне, проникнаха в гората и преминаха на около

триста стъпки от привържениците на Фабрицио Колона, на които той бе заповядал да залегнат по корем. Няколко минути след като отминаха последните редици на авангарда на Орсини, принцът вдигна хората си: бе решил да атакува ескорта на Бандини четвърт час след като той навлезе в гората. На това място гората е осеяна с малки скали, високи петнадесет-двадесет крачки; това са потоци застинала лава, повече или по-малко стари гъсто обрасли с кестени, които закриват почти изцяло светлината. Тъй като тези отломки, засегнати в различна степен от времето, правят почвата много неравна, то за да се спести на пътника безкрайното изкачване и слизане, пътят е прокопан в самата лава, така че често слиза на три-четири крачки под равнището на гората.

Недалеч от мястото на замисленото от Фабрицио нападение се намираше горска поляна, покрита с трева и прорязана в единия край от главния път. После пътят навлизаше отново в гората, която, обрасла тук с трънаци и храсти между дърветата, бе напълно непроходима. На сто крачки навътре в гората Фабрицио постави от двете страни на пътя своите пехотинци. По знак на принца всички селяни нагласиха качулките си и заеха позиция с аркебузите си зад кестените; войниците на принца се разположиха зад най-близките до пътя дървета. Селяните бяха получили изрична заповед да не стрелят преди войниците, а те трябваше да открият огън едва когато неприятелят се приближи на двадесетина стъпки. Фабрицио нареди да отсекаят набързо две дузини дървета, които повалиха посред пътя, доста тесен на това място и вкопан три крачки по-ниско, така че го затвориха напълно. Капитан Ранучо следваше с петстотин души авангарда; той имаше заповед да нападне, когато се раздадат аркебузни изстрели откъм камарата повалени дървета, преграждащи пътя. След като провери войниците и привържениците си, заели позиция зад дърветата и изпълнени с решителност, Фабрицио Колона потегли в галоп заедно с приближените си, между които яздеше и Джулио Бранчифорте. Принцът сви по една пътечка вдясно от главния път, която го отвеждаше в най-отдалечения край на полянката.

Само няколко минути след като се бяха отдалечили, откъм Валмонтоне се зададе многоброен конен отряд; това бяха полицаите и началникът им, ескортиращи Бандини, и всички конници на Орсини. Сред тях се намираше Балдасаре Бандини, обкръжен от четирима палачи, облечени в червено; те имаха заповед да приведат в

изпълнение присъдата и да убият Бандини, ако видят, че привържениците на Колона се помъчат да го освободят.

Кавалерията на Колона едва бе достигнала най-отдалечен от пътя край на поляната, когато принцът чу първите аркебузни изстрели от засадата при струпаните дървета. Тукатси той подкара конницата си в галоп и поведе бой срещу четиримата палачи в червено, които обкръжаваха Бандини.

Няма да разказваме подробно за тази малка схватка, която не трая и три четвърти час; изненадани, привържениците на Орсини се разбягаха във всички посоки; но в авангарда храбрият капитан Ранучо падна убит — събитие, което изигра пагубна роля за съдбата на Бранчифорте. Джулио едва бе нанесъл няколко удара с шпага, приближавайки се все повече до хората в червено, когато се озова лице в лице с Фабио Кампиреали.

Възседнал пърхащ от възбуда кон и облечен с позлатено *giacco*, Фабио извика:

— Кой са тези маскирани негодници? Да срежем маските с един удар на шпагата: ето как става това!

Почти в същия миг Джулио Бранчифорте получи удар с шпага напреко на челото. Ударът бе нанесен толкова сръчно, че платното, което покриваше лицето му, се смъкна, докато в същото време той усети как очите му се замъгляват от кръвта, изтичаща от раната, която впрочем не беше тежка. Джулио дръпна коня си настрана, за да си поеме дъх и да изтрие лицето си. Не искаше за нищо на света да се бие с брата на Елена; конят му вече бе на четири стъпки от Фабио, когато получи в гърдите нов яростен удар, който не може да проникне през неговото *giacco*, но му пресече дъха за секунда. Почти в същия миг край ушите му се разнесоха викове:

— *Ti conosco, porco!*^[1] Познах те, мръсноко! Ето как печелиш парите, с които заменяш дрипите си!

Джулио, дълбоко засегнат, забрави първото си решение и се нахвърли върху Фабио.

— *Ed in mal punto tu venisti!*^[2] — извика той.

След няколко разменени удара дрехите, които покриваха ризниците им, започнаха да се свличат на парцали. Ризницата на Фабио бе позлатена и великолепа, на Джулио — най-обикновена.

— От кое бунце си измъкнал своето *giacco*? — извика Фабио.

В същия миг на Джулио най-сетне му се представи случая, който търсеше от половин минута: великолепната ризница на Фабио не пристягаше достатъчно шията, останала малко открита, и Джулио му нанесе сполучлив удар с острието. Шпагата му проникна половин фут в гърлото на Фабио, избликна струя кръв.

— Негодяй! — извика Джулио.

И препусна към хората в червено, двама от които стояха още на конете си на стотина крачки от него. Докато се приближаваше към тях, третият падна; но точно когато Джулио стигна съвсем близо до четвъртия палач, той, виждайки, че е обкръжен от повече от десет конника, изпразни в упор пистолета си върху нещастния Балдасаре Бандини, който се строполи на земята.

— Приятели, ние нямаме какво повече да правим тук! — възкликна Бранчифорте. — Да съсечем тези мръсни жандари, които бягат на всички страни.

Всички го последваха.

Когато половин час по-късно Джулио се завърна при Фабрицио Колона, той му заговори за пръв път в живота си. Фабрицио бе извън себе си от гняв; Джулио, напротив, се надяваше да го види въодушевен от радост поради пълната победа, която бе удържал благодарение доброто командване: Орсини имаха около три хиляди човека, а Фабрицио не бе събрал за тази битка повече от хиляда и петстотин.

— Загубихме нашия храбър приятел Ранучо! — възкликна принцът, обръщайки се към Джулио. — Току-що пипнах тялото му, то е вече студено. Горкият Балдасаре Бандини е смъртно ранен. Така в последна сметка ние не сполучихме. Но сянката на храбрия Ранучо ще се яви добре съпроводена пред Плутон. Заповядах да обесят на клоните на дърветата всички пленени нехранимайковци. На работа, господа! — извика той, повишавайки глас.

И препусна в галоп към мястото, където се бе сражавал авангардът. Джулио командваше почти като заместник на Ранучо неговата част; той последва принца, който, като стигна трупа на храбрия воин, прострян сред повече от петдесет вражески трупа, слезе за втори път от коня и улови ръката на Ранучо. Джулио направи същото и заплака.

— Ти си още много млад — каза принцът на Джулио, — но виждам, че си облян в кръв, а баща ти беше смел човек, получи повече

от двадесет рани в служба на рода Колона. Поеми командването на онази част, която е останала от отряда на Ранучо, и отнеси трупа му в нашата църква в Петрела; имай предвид, че по пътя може би ще те нападнат.

Никой не нападна Джулио, но той уби с шпагата си един от войниците си, който му каза, че е много млад, за да командва. Тази безразсъдна постъпка сполучи, защото Джулио бе още целият облян от кръвта на Фабио. По целия път виждаше дървета и обесени на тях хора. Това отвратително зрелище, прибавено към смъртта на Ранучо и особено смъртта на Фабио, почти го подлудяваше. Единствената му надежда бе, че никой няма да узнае кой е победил Фабио.

Пропускаме военните подробности. Три дни след битката Джулио се върна и прекара няколко часа в Албано; разказваше на своите познати, че силна треска го е задържала в Рим, където е бил принуден да пази стаята цяла седмица.

Но навсякъде се отнесоха към него с подчертано уважение. Най-видните хора на града го поздравяваха първи, неколцина по-непредпазливи стигнаха дотам, че го нарекоха синьор капитан. Той мина няколко пъти край двореца Кампиреали, който се оказа плътно затворен от всички страни, и тъй като новият капитан бе много плах, когато се отнасяше до някои неща, то едва към средата на деня се осмели да запита стария Скоти, който винаги се бе отнасял към него доброжелателно.

— Къде са Кампиреали? Виждам, че дворецът им е затворен.

— Драги приятелю — отговори Скоти с внезапна тъга, — вие не бива никога да произнасяте това име. Вашите приятели са напълно убедени, че той пръв е започнал и са готови да твърдят това навсякъде. Но в последна сметка той бе главната пречка за вашия брак, а след смъртта му богатството му ще наследи неговата сестра, която ви обича. Може дори да се прибави (нескромността в случая става добродетел), че тя ви обича толкова силно, че ви посещава нощем в къщичката ви в Алба. Във ваш интерес може да се каже, че сте станали съпруг и съпруга преди съдбоносната битка при Чампи (така наричаха в този край битката, която описахме).

Старецът се спря, защото забеляза, че Джулио се обля в сълзи.

— Да влезем в странноприемницата — каза Джулио.

Скоти го последва; дадоха им стая; те се заключиха и Джулио поиска от старика разрешение да му разкаже всичко, което се бе случило от осем дни насам. Когато завърши, старецът каза:

— По сълзите ви виждам, че не сте извършили нищо преднамерено; но въпреки това смъртта на Фабио е много неприятно събитие за вас. Елена трябва непременно да заяви на майка си, че отдавна е ваша жена.

Джулио не отговори, старецът отдаде това на похвална дискретност.

Потънал в дълбок размисъл, Джулио се питаше дали Елена, разгневена от смъртта на брат си, ще оцени неговата деликатност; той се разкая за онова, което се бе случило. После помоли стареца да му разкаже откровено всичко, което бе станало в Албано в деня на битката. Фабио бил убит към шест и половина сутринта, на повече от шест левги от Албано и — невероятно! — още в девет часа всички започнали да говорят за тази смърт. Към пладне видели стария Кампиреали, облян в сълзи и подкрепян от прислужниците си, как се запътил към манастира на капуцините. Малко след това трима монаси, яхнали най-добрите коне на Кампиреали и придружени от много други слуги, тръгнали към селото Чампи, където станала битката. Старият Кампиреали искал непременно да иде с тях, но го разубедили, твърдейки, че Фабрицио Колона е страшно разгневен (неизвестно защо) и можел да се отнесе лошо с него, ако плени.

Към полунощ гората Фаджола изглеждала като запалена: всички монаси и всички бедняци от Албано; тръгнали със запалени свещи да посрещнат тялото на младия Фабио.

— Няма да скрия от вас — продължи старецът, снижавайки глас, като че ли от страх да не го чуе някой, — че пътят, който води за Валмонтоне и за Чампи...

— Какво? — прекъсна го Джулио.

— Пътят минава край вашата къща и разправят, че когато донесли трупа на Фабио до нея, кръв бликнала от страшната рана на шията му.^[3]

— Какъв ужас! — възкликна Джулио, като скочи от мястото си.

— Успокойте се, приятелю мой — каза старецът, — по-добре да знаете всичко. Сега мога да ви кажа, че появяването ви тук е малко преждевременно. Ако ми направите честта да се посъветвате с мен, ще

добавя, капитане, че ще е уместно да не се появявате в Албано по-рано от месец. Не е нужно да ви предупреждавам, че не би било разумно да се показвате и в Рим. Още не е известно какво ще реши светият отец спрямо Колона. Говори се, че може би ще приеме обяснението на Фабрицио, който твърди, че узнал за битката при Чампи от мълвата; но губернаторът на Рим, който е изцяло на страната на Орсини, е вбесен и много ще се радва да обеси някой от храбрите войници на Фабрицио, от което той не би могъл да се оплаче, след като се кълне, че не се е бил. Ще отида дори по-далеч и макар че не ме питате, ще си позволя волността да ви дам един боен съвет: вас ви обичат в Албано, иначе нямаше да бъдете в безопасност тук. Но имайте предвид, че се разхождате из града вече доста часове и някой от привържениците на Орсини може да сметне това за предизвикателство или най-малкото да си помисли за леснината, с която би могъл да получи добро възнаграждение. Старият Кампиреали повтори хиляди пъти, че ще даде най-хубавата си земя на онзи, който ви убие. Би трябвало да вземете неколцина от войниците, които са в къщата ви, в Албано.

— Нямам никакви войници в къщата си.

— В такъв случай вие сте луд, капитане. Тази странноприемница има градина, ние ще излезем през градината и ще се измъкнем през лозята. Ще ви придружа; аз съм стар и без оръжие; но ако срещнем злонамерени хора, ще ги заприказвам и ще мога поне да ви помогна да спечелите време.

Джулио бе съкрушен. Да кажем ли какво безумие бе замислил? Откакто научи, че дворецът Кампиреали е затворен и всички негови обитатели са заминали за Рим, той заживя с мечтата да види пак градината, в която тъй често се бе срещал с Елена. Надяваше се дори да зърне отново нейната стая, където тя го бе приемала, когато майка ѝ я нямаше. Изпитваше нужда, виждайки пак местата, където се бе показала тъй нежна към него, да се убеди, че ще избегне гнева ѝ.

Бранчифорте и благородният старец не срещнаха никого, прекосявайки малките пътечки, които прорязват лозята и водят към езерото.

Джулио накара стареца още веднъж да му разкаже подробностите по погребението на младия Фабио. Тялото на смелия младеж, съпроводено от много свещеници, било отнесено в Рим и погребано в семейния параклис в манастира „Свети Онуфрий“ на

върха Яникула. Едно странно обстоятелство направило впечатление — в навечерието на церемонията Елена била отведена от баща си в манастира „Визитационе“ в Кастро; това потвърдило мълвата, според която Елена е била тайно венчана с разбойника, имал нещастие да убие брат ѝ.

Когато се озова близо до къщата си, Джулио завари там капрала на своя отряд и четирима от войниците си; те му казаха, че бившият капитан никога не излизал от гората, без да води със себе си неколцина от хората си. Принцът много пъти бил казвал, че ако някой иска да го убият поради непредпазливостта му, най-напред да си даде оставката, за да не го обременява със смърт, за която после трябва да отмъщава.

Джулио Бранчифорте разбра справедливостта на тези мисли, които досега му бяха съвсем чужди. Той си беше представял, както незрелите народи, че войната се състои само в това да се биеш храбро. Подчини се незабавно на нареждането на принца; забави се само колкото да прегърне мъдрия старец, който така великодушно го бе придружил до къщата му.

Няколко дни след това обаче Джулио, не на себе си от мъка, пак се върна да види двореца Кампиреали. Щом се спусна нощта, той и трима от войниците му, преоблечени като неаполитански търговци, проникнаха в Албано. Отиде сам до къщата на Скоти; научи, че Елена е все така затворена в манастира в Кастро. Баща ѝ я смятал за жена на онзи, когото наричал убиец на своя син, и се закълел да не я види никога вече. Той дори не я погледнал, когато я отвеждали в манастира. Напротив, обичта на майката сякаш се удвоила и тя често напускала Рим, за да прекара ден-два при дъщеря си.

---

[1] *Ti conosco, porco!* (итал.) — Познах те, свиня! ↑

[2] *Ed in mal punto tu venisti!* (итал.) Идваш в лош час! ↑

[3] Тук авторът има предвид широко разпространеното в средните векове поверие, според което ако към трупа на убития се приближи неговият убиец, раните на жертвата се отварят, от тях потича кръв и по този начин бог посочва убиеца. ↑

IV

„Ако не се оправдая пред Елена — казваше си Джулио, завръщайки се през нощта при своя отряд в гората, — тя в края на краищата ще повярва, че съм убиец. Господ знае какви страхотии са й разказали за тази съдбоносна битка!“

Той се представи да получи заповедите на принца в неговия укрепен замък Петрела и поиска разрешение да отиде до Кастро. Фабрицио Колона свъси вежди:

— Случаят с нашата малка битка още съвсем не е уреден с негово светейшество. Имайте предвид, че съм казал истината, тоест, че нямам нищо общо с тази схватка, новината за която съм научил едва на следващия ден тук, в моя замък Петрела. Имам основание да смятам, че накрая негово светейшество ще повярва на моя искрен разказ. Но Орсини са силни и всички говорят, че вие сте се отличили в това стълкновение. Орсини дори твърдят, че мнозина пленници са били обесени по клоните на дърветата. Вие сам знаете, че това твърдение е лъжливо; но във всеки случай можем да очакваме, че ще се опитат да ни отмъстят.

Дълбокото учудване, прозиращо в чистосърдечния поглед на младия капитан, забавляваше принца; но натъквайки се на толкова невинност, той прецени, че може би ще е полезно да се изрази по-ясно.

— Във вас — продължи той — съзирам онази безгранична храброст, която разнесе по цяла Италия името на Бранчифорте. Надявам се, че ще останете верен на моя дом, както баща си, който беше скъп на сърцето ми, затова пожелах да го възнаградя във ваше лице. Ето правилото на моята войска — да не се казва никога истината за мен или моите войници. Ако ви принудят да говорите и виждате, че няма полза да лъжете, говорете каквото ви дойде на ум и се пазете като от смъртен грях да кажете дори частица от истината. Вие разбирате, че и най-малкото нещо, прибавено към други сведения, би могло да постави на карта моите планове. Знаем, че имате любима в манастира „Визитационе“ в Кастро; можете да отидете да загубите две седмици в

този малък град, където на Орсини не липсват приятели и дори агенти. Наминете при моя управител, който ще ви даде двеста цехини. Приятелството, което изпитвах към баща ви — добави принцът, смеейки се, — събужда в мен желание да ви дам няколко напътствия за начина, по който трябва да изведете до успешен край това любовно и военно начинание. Вие и трима от вашите войници ще се преоблечете като търговци; трябва да се поскарвате от време на време с единия от спътниците си, който ще се преструва вечно на пиян и ще си спечели мнозина приятели, черпейки с вино безделниците в Кастро. Впрочем — добави принцът, променяйки тона, — ако Орсини ви заловят и ви осъдят на смърт, в никакъв случай не признавайте вашето истинско име, а още по-малко, че сте мой привърженик. Излишно е да ви препоръчвам да заобикаляте всички малки градове и да влизате в тях винаги през портата, противоположна на посоката, от която идвате.

Джулио бе трогнат от тези бащински съвети, дадени му от един обикновено тъй неприветлив човек. Отначало принцът се усмихна на сълзите, които изпълваха очите на Джулио, след това и неговият глас прозвуча развълнувано. Той извади един от многобройните пръстени, които носеше на пръстите си; приемайки го, Джулио целуна ръката, прославена с толкова подвизи.

— Собственият ми баща не би ме посъветвал така! — възкликна въодушевен младежът.

Два дни по-късно, малко преди разсъмване, той проникна отвъд стените на малкия град Кастро; следваха го петима преоблечени войници; двама се бяха отделили и си даваха вид, че не познават нито него, нито другите трима. Още преди да влезе в града, Джулио съзря манастира „Визитационе“ — просторна сграда, оградена с черни зидове, подобна на крепост. Той изтича до църквата; беше разкошна. Монахините, всички от благородни семейства и повечето богати, от тщеславие се надпреварваха коя повече дарове да принесе на тази църква, единствената част на манастира, достъпна за външни погледи. Беше станало традиция тази от сестрите, която папата назначи за игуменка, избирайки я от един списък с три имена, представен му от кардинала, покровител на ордена „Визитационе“, да направи голямо дарение, за да увековечи името си. Игуменката, чийто дар бе по-малък от дарението на предшестващата я игуменка, ставаше с цялото си семейство предмет на всеобщо презрение.

Джулио пристъпи треперещ в тази великолепно сграда, блестяща от мрамор и позлата. В действителност той съвсем не мислеше за мрамора и златото; струваше му се, че е попаднал под погледа на Елена. Големият олтар, както му казаха, струвал повече от осемстотин хиляди франка; но очите му отминаха богатствата на големия олтар и се спряха на една позлатена решетка, висока почти четиридесет фута и разделена на три части от две мраморни колони. Тази решетка, в чиято масивност имаше нещо страховито, се издигаше над големия олтар и отделяше хора на монахините от църквата, отворена за всички вярващи.

Джулио мислеше, че зад тази позлатена решетка стоят по време на службите монахините и възпитаниците. По всяко време на деня в тази, така да се каже, вътрешна църква можеше да влиза всяка монахиня или възпитаница, за да се помоли; именно на това обстоятелство, известно на всички, се градяха надеждите на нещастния влюбен.

Вярно е, че огромна черна завеса закриваше решетката отвътре, но тази завеса, казваше си Джулио, не може да попречи на възпитаниците да виждат всичко в църквата, щом аз, макар да мога да се приближа само на определено разстояние, различавам чудесно през воала прозорците, които осветяват хора, както и най-малките подробности на тяхната архитектура. Всяка пръчка от тази великолепно позлатена решетка завършваше с опасно острие, насочено срещу присъстващите.

Джулио застана на видно място срещу лявата част на решетката, в най-осветения кът; там той прекарваше по цял ден, слушайки литургиите. Тъй като беше заобиколен само от селяни, надяваше се да го забележат дори през черния воал, който закриваше отвътре решетката. За пръв път в живота си този скромен младеж се траеше да се самоизтъкне; обличаше се подчертано добре, излизайки и влизайки в църквата, раздаваше щедро милостиня. Той и хората му обсипваха с внимание всички работници и дребни доставчици, които имаха някаква връзка с манастира. Но едва на третия ден започна да се надява да изпрати писмо на Елена. По негова заповед следяха двете послушници, натоварени да купуват продукти за манастира; едната от тях беше близка с някакъв дребен търговец. Един от войниците на Джулио, на времето монах, спечели приятелството на търговеца и му

обеща по един цехин за всяко писмо, което бъде предадено на възпитаницата Елена де Кампиреали.

— Какво! — възкликна търговецът при първия опит да го привлекат. — Писмо за *жената на разбойника!*

Така я наричаха вече в Кастро, а нямаше и петнадесет дни, откакто Елена бе пристигнала в града; толкова бързо се разпространява всичко, което разпалва въображението на този народ, жаден за всякакви подробности!

Търговецът прибави:

— Тази поне е омъжена! А колко от другите нямат това оправдание и получават отвън и писма, и какво ли не!

В първото писмо Джулио разказваше с безкрайни подробности всичко, което се бе случило в съдбоносния ден, белязан със смъртта на Фабио: „Мразите ли ме?“ — питаше той накрая.

Елена отговори накратко, че без да мрази когото и да било, ще използва остатъка от живота си, опитвайки се да забрави онзи, от чиято ръка бе загинал брат ѝ.

Джулио побърза да отговори; след няколко жалби срещу съдбата по подражание на Платон, начин на разсъждение, твърде на мода по това време, той продължаваше:

„И тъй, ти искаш да забравиш Божието слово, предадено ни в светото писание? Господ казва: «Жената ще напусне семейството и родителите си, за да последва своя съпруг.» Ще се осмелиш ли да твърдиш, че не си моя жена? Припомни си нощта срещу св. Петър. Когато зората просветля зад Монте Кави, ти коленичи пред мен; аз пожелах да те пожаля; ти щеше да бъдеш моя, ако бях поискал; не би могла да устоиш на любовта, която тогава изпитваше към мен. Изведнъж ми се стори, след като толкова пъти бях ти казвал, че отдавна съм ти отдал живота си и всичко най-скъпо на този свят, че ти можеш да ми отговориш, макар и да не го направи, че не е чудно всички тези жертви, непретворени в действие, да са само въображение. Озари ме една жестока за мен мисъл, но всъщност съвсем правилна. Помислих, че не току-тъй случаят ми дава възможност да пожертвам заради тебе най-голямото щастие, за което бих могъл да мечтая. Ти бе вече в обятията ми, беззащитна, спомни си; дори устните ти не можеха да ми откажат. В този миг камбаната на манастира Монте Кави прозвъни «Аве Мария» и по някаква вълшебна случайност този звън

стигна до нас. Ти ми каза: *«Направи тази жертва за светата Мадона, покровителка на чистотата.»* В мен самия се бе зародила мисълта за тази върховна жертва, единственото реално нещо, което имах възможността да сторя за тебе досега. Видя ми се странно, че същата мисъл се бе появила и у тебе Далечният звън на «Аве Мария» ме развълнува, признавам; съгласих се с молбата ти. Жертвата беше принесена изцяло за теб; стори ми се, че така поставям нашия бъдещ съюз под покровителството на Мадоната. Тогава мислех, че пречките няма да дойдат от теб, вероломна такава, а от твоята благородна и богата фамилия. Ако нямаше свръхестествена намеса, нима този молитвен звън би достигнал до нас от толкова далеч, прелитайки през половината гора над върхарите на дърветата, полюлявани в този миг от утринния ветреца? Тогава, спомняш ли си, ти падна на колене пред мен; аз се изправих, извадих от пазвата си кръста, който нося до сърцето си и ти ми се закле в този кръст, който е и сега тук, пред мене, да те постигне вечно проклятие, ако, каквото и да ти се случи, където и да се намираш в момента, щом ти наредя, не се предадеш в моя власт, както в мига, когато «Аве Мария» от Монте Кави прозвъни от толкова далеч до ухото ти. После ние благочестиво произнесохме два пъти «Аве Мария» и два пъти «Отче наш». В името на любовта, която тогава изпитваше към мен, а ако си ме забравила, както се опасявам, в името на вечното проклятие, заповядвам ти да ме приемеш тази нощ в стаята си или в градината на манастира «Визитационе»“.

Италианският автор предава интересно множество дълги писма, написани от Джулио Бранчифорте след това писмо; но дава само извадки от отговорите на Елена де Кампиреали. Оттогава са изминали двеста седемдесет и осем години и ние сме тъй далеч от любовните и религиозните чувства, които изпълват тези писма, че се опасявам да не отегча читателя. От тези писма се разбира, че Елена накрая се е подчинила на заповедта, съдържаща се в писмото, което току-що преведохме със съкращения. Джулио намира начин да се промъкне в манастира; от една дума става ясно, че се е преоблякъл като жена. Елена го приема, но разговаря с него през решетката на един прозорец от приземния етаж, гледащ към градината.

За своя неизразима мъка Джулио откри, че тази девойка, тъй нежна и пламенна някога, бе станала като чужденка за него; тя се отнесе към него почти *вежливо*. Допусна го в градината, като че ли отстъпвайки единствено пред светостта на клетвата. Срещата бе кратка: няколко мига по-късно гордостта на Джулио, може би донякъде уязвена от събитията през последните две седмици, успя да надмогне дълбоката болка.

„Аз виждам — каза си той — само сянката на тази Елена, която в Албано като че ли се бе обрекла да бъде моя навеки.“

Главната грижа на Джулио беше да прикрие сълзите, обливащи лицето му в отговор на вежливите изрази, с които Елена се обръщаше към него. Когато тя престана да говори и да обяснява съвсем естествената промяна, както се изрази тя, настъпила у нея след смъртта на брат ѝ, Джулио ѝ каза, произнасяйки бавно думите си:

— Вие не сдържахте клетвата си, не ме приемате в градината, не стоите на колене пред мен, както тогава, когато чухме „Аве Мария“ от Монте Кави. Забравете клетвата си, ако можете, колкото до мен, аз не забравям нищо. Господ да ви помага!

Изричайки тези думи, той се отдалечи от решетестия прозорец, до който би могъл да остане още цял час. Кой би могъл да му каже миг преди това, че сам доброволно ще съкрати тази тъй желана среща? Жертвата разкъсваше сърцето му; но той си помисли, че ще си навлече презрението на Елена, ако не отговори на нейните *вежливости* като я остави на собствените ѝ угризения.

От манастира излезе преди зазоряване. Веднага възседна коня си и заповяда на войниците си да го чакат в Кастро цяла седмица и после да се върнат в гората; беше като луд от отчаяние. Отначало тръгна към Рим.

„Уви! Аз се отдалечавам от нея! — мислеше си той на всяка крачка. — Нима сме станали напълно чужди един на друг! О, Фабио! Колко добре си отмъстен!“

Хората, които срещаше по пътя, усиливаха гнева му; той пришпори коня си през полето и се отправи към пустия и занемарен морски бряг. Когато престана да се дразни от срещите с мирните селяни, на чиято съдба завиждаше, той въздъхна: изгледът на това диво място хармонираше с отчаянието му и успокояваше гнева му; тогава се отдаде на размишления върху своята тъжна участ.

„На моята възраст — каза си той — има само едно средство: да обикна друга жена!“

При тази тъжна мисъл усети как отчаянието му се удвоява; съзна чудесно, че на този свят за него има само една жена. Представи си мъката, която би изпитал, ако се осмели да произнесе думата любов пред друга жена; тази мисъл го разкъсваше.

Горчиво се разсмя.

„Ето ме — помисли той — точно като ония герои на Ариосто, които странстват сами през пусти краища, за да забравят, че са заварили коварната си любовница в обятията на друг... А тя съвсем не е толкова виновна — просълзи се той след пристъпа на безумен смях. — Нейната невярност не стига дотам да обикне друг. Тази ведро и чиста душа се е оставила да бъде заблудена от разказите за моята жестокост; несъмнено представили са ме пред нея като човек, взел оръжие в онази съдбоносна битка единствено с потайната надежда да намери случай да убие брат й. Отишли са и по-далеч: приписали са ми мръсната сметка, че след като брат й умре, тя става единствена наследница на огромно богатство... А аз имах глупостта да я оставя цели две седмици под влиянието на моите врагове! Трябва да се признае, че ако съм тъй нещастен, то е, защото небето ме е лишило от способност да ръководя живота си! Аз съм презряно, жалко същество! Животът ми не бе от полза за никого и най-малко за самия мен.“

В този момент младият Бранчифорте бе обзет от една мисъл, много необичайна за онзи век: конят му пристъпваше по самия край на брега и понякога потапяше краката си във водата; изпита желание да го подкара навътре в морето и така да приключи ужасната съдба, в плен на която се намираще. Какво ще прави отсега нататък, след като единственото същество на този свят, което му бе дало да почувства какво е щастие, го бе напуснало?

Скоро обаче го възпря друга мисъл.

„Какво са всичките терзания — каза си той, — в сравнение с мъката, която ще изстрадам след миг, когато завърши моят злочест живот? Елена няма да бъде вече към мен просто безразлична както е сега; аз ще я видя в обятията на някой съперник и той ще бъде млад римски благородник, богат и *почитан*; за да разкъсват сърцето ми, демоните, както се полага, ще извикат пред мен най-жестоките видения. Така че не ще успея да забравя Елена дори в смъртта си;

нещо повече, страстта ми към нея дори ще се удвои, тъй като това е най-сигурното средство, което може да намери всевишният за да ме накаже за ужасния грях, който сторих.“

За да прогони докрай изкушението, Джулио започна да си повтаря набожно „Аве Мария“. Та нали именно звуците на тази молитва го бяха изкушили да извърши благородната постъпка, на която сега гледаше като на най-голямата грешка в живота си. Но от уважение не се осмеляваше да отиде по-далеч и да изрази докрай мисълта, завладяла ума му.

„Щом по внушение на Мадоната допуснах толкова съдбоносна грешка, не трябва ли пак тя, със своята безкрайна справедливост, да направи тъй, че да ми върне щастието?“

Мисълта за справедливостта на Мадоната прогони малко по малко отчаянието му. Той вдигна глава и видя срещу себе си, отвъд Албано и гората, Монте Кави, покрит с тъмна зеленина, и светия манастир, чиято утринна молитва го бе подтикнала да извърши това, което сега наричаше свое най-голямо заблуждение. Неочаквано открилата се гледка на това свято място го утеши.

— Не възкликна той, — невъзможно е Мадоната да ме изостави! Ако Елена бе станала моя жена, както ѝ подсказваше любовта и както го изискваше моето мъжко достойнство, известието за смъртта на брат ѝ щеше да се сблъска в душата ѝ със спомена за онова, което я свързва с мен. Тя щеше да си каже, че ми е принадлежала много преди съдбоносния миг, който ме изправи срещу Фабио на полесражението. Той беше две години по-голям от мен; беше по-изкусен в боравенето, с оръжие или поне по-дързък и по-силен. Хиляди доводи щяха да докажат на моята жена, че не съм търсил тази битка. Тя щеше да си припомни, че никога не съм изпитвал ни най-малка омраза към брат ѝ, дори тогава, когато той стреля срещу нея с аркебуза. Спомням си, че при нашата първа среща след завръщането ми от Рим, аз ѝ казах: „Няма как! Честта повеляваше; аз не мога да осъждам за това брат ти!“

Възвърнат към надеждата чрез вратата си в Мадоната, Джулио пришпори коня си и за няколко часа достигна до бивака на своя отряд. Завари хората си да се вьоръжават: готвеха се да поемат пътя от Неапол за Рим през Монте Касино. Младият капитан смени коня си и тръгна с войниците си. През този ден не водиха сражения. Джулио не попита с каква цел са тръгнали на поход, беше му безразлично. От

мига, в който застана начело на войниците си, той започна да гледа другояче на участта си.

„Аз чисто и просто съм глупак — каза си той, — сбърках, че напуснах Кастро; Елена навярно съвсем не е толкова виновна, колкото си я представям аз в моя гняв. Не, не е възможно тя да не е вече моя, тази тъй наивна и чиста душа, у която съзрях как се раждат първите трепети на любовта! Тя ме обичаше искрено! Не ми ли предложи сама повече от десетина пъти да избяга с мен, бедняка, за да ни венчае някой монах от Монте Кави? В Кастро трябваше преди всичко да ѝ поискам втора среща и да ѝ поговоря разумно. Наистина страстта ме кара да разсъждавам детински! Господи, защо нямам приятел, който да ми даде съвет! Една и съща постъпка ми изглежда ту отвратителна, ту чудесна в разстояние на две минути!“

Същата вечер, когато свърнаха от главния път, за да се приберат в гората, Джулио се приближи до принца и го запита може ли да остане още няколко дни на онова място, което му било известно.

— Иди по дяволите! — викна му Фабрицио. — Да не би да мислиш, че сега е моментът да ме занимаваш с детинщини?

Един час по-късно Джулио замина отново за Кастро. Там намери хората си, но се чудеше как да пише на Елена, след като я бе напуснал така високомерно. Първото му писмо съдържаше само тези думи: „Ще ме приемете ли утре вечер?“

„*Можете да дойдете*“ — беше отговорът.

След заминаването на Джулио Елена помисли, че той я изоставя завинаги. Тогава почувства цялата справедливост на разсъжденията на нещастния момък: беше станала негова жена, преди той да има нещастieto да срещне брат ѝ в бой.

Този път Джулио не бе приет с вежливите изрази, които му се бяха сторили тъй жестоки по време на първата им среща. Наистина Елена се появи защитена от своя решетест прозорец; но тя трепереше и тъй като Джулио ѝ говореше много сдържано, обръщайки се към нея, както би говорил на някоя чужда жена^[1], сега бе неин ред да изпита цялата жестокост на почти официалния тон, когато той идва след нежна близост. Джулио, който се боеше най-вече да не бъде наранен с някоя студена дума, изтръгна се от сърцето на Елена, говореше като адвокат, за да ѝ докаже, че тя наистина е била негова жена преди съдбоносната битка при Чампи. Елена го оставяше да говори, понеже

се страхуваше да не се разплаче, ако се опита да му заговори по-надълго. Накрая, съзнавайки, че не може повече да се преструва, тя помоли приятеля си да дойде на следния ден. Тази нощ, навечерие на голям празник, пееха много рано утринните молитви, затова можеха да ги открият. Джулио, който разсъждаваше като влюбен, излезе от градината дълбоко замислен; не можеше да разреши колебанията си — дали го бяха приели добре, или зле; и тъй като в главата му се въртяха всевъзможни военни планове, вдъхнати му от разговор и с другари, той си каза:

„Някой ден сигурно ще се наложи да отвлека Елена.“

И започна да обсъжда средствата, с които би могъл насила да проникне в градината. Тъй като манастирът бе много богат и много примамлив за ограбване, той имаше на разположение голям брой слуги, повечето от които бивши войници; те бяха настанени в нещо като казарма, чиито решетести прозорци гледаха към тесния проход, водещ от външната врата на манастира, изрязана в средата на един черен зид, висок повече от осемдесет стъпки, към вътрешната врата, охранявана от дежурната монахиня. Вляво от този тесен поход се издигаше казармата, вдясно — зидът на градината, висок тридесет стъпки. Фасадата на манастира към площада представляваше дебела стена, почерняла от времето, и имаше само външна врата и един-единствен прозорец, през който войниците наблюдаваха навън. Може да си представи човек колко мрачен бе зидът на тази голяма черна стена, само с една врата, обкована с широки, набити с големи гвоздеи ламаринени ленти, и един-единствен малък прозорец, висок четири фута и широк осемнадесет дюйма.

Ние няма да следваме автора на оригинала в дългия му разказ за последвалите срещи между Джулио и Елена. Постепенно и двамата влюбени отново си заговориха с интимен тон, както някога в градината в Албано; само че Елена нито веднъж не се съгласи да излезе в градината. Една нощ Джулио я намери дълбоко замислена: майка ѝ бе пристигнала в Рим да я види и се бе настанила за няколко дни в манастира. Майка ѝ бе тъй нежна и винаги с такава деликатна предпазливост се бе отнасяла към любовта, която предполагаше, че изпитва дъщеря ѝ, че Елена чувстваше дълбоко угризение на съвестта, задето е принудена да я лъже; защото в края на краищата нима би се осмелила някога да ѝ каже, че приема човека, който я бе лишил от сина

й? Елена призна съвсем откровено на Джулио, че ако тази нейна добра майка започне да я разпитва, тя никога не би намерила сили да я излъже. Джулио усети заплашващата го опасност: съдбата му зависеше от случайността, която можеше да внуши една или друга дума на синьора де Кампиреали. Поради това на следната нощ той заговори решително:

— Утре ще дойда много рано; ще откъртя една от пръчките на тази решетка, вие ще слезете в градината и тогава ще ви отведе в една от църквите на града, където един свещеник, който ми е предан, ще ни венчае. Преди да разсъмне, ще бъдете отново в тази градина. Щом станете моя жена, няма от какво вече да се страхувам и ако майка ви поиска изкупление на ужасното нещастие, за което всички еднакво жалим, ще се съглася на всичко, дори да прекарам много месеци, без да ви виждам.

Тъй като Елена изглеждаше смутена от това предложение, Джулио добави.

— Принцът ме вика; моята чест и още много други причини ме принуждават да замина. Предложението ми единствено може да осигури нашето бъдеще; ако не сте съгласна, да се разделим завинаги още тук, начаса. Ще замина, разкайвайки се за безразсъдството си. Аз повярвах на вашата честна дума, но вие престъпихте най-святата клетва и надявам се, някой ден справедливото презрение, вдъхнато ми от вашето лекомислие, да ме излекува от тази любов, която от дълго време съставлява нещастията на живота ми.

Елена се обля в сълзи.

— Велики боже! — възкликна тя, плачейки. — Какъв ужас за майка ми!

Все пак накрая се съгласи с направеното ѝ предложение, като добави:

— Но нас могат да ни открият на отиване или на връщане, помислете за скандала, който ще стане, помислете за отвратителното положение, в което ще се озове майка ми; да я изчакаме да замине, тя си отива след няколко дни.

— Вие успяхте да ме разколебаете в онова, което за мен бе най-свято и най-свещено: доверието ми във вашата дума. Или утре ще се оженим, или сега се виждаме за последен път на този свят.

Горката Елена можа да отговори само със сълзи; най-вече я измъчваше решителният и суров тон на Джулио. Наистина ли бе заслужила неговото презрение? Този ли беше нейният любим, някога тъй покорен и нежен! Накрая тя се съгласи да изпълни заповедта му. Джулио се отдалечи. От този миг Елена започна да очаква следващата нощ, разкъсвана от най-мъчителни съмнения. Дори за смърт да се приготвяше, болката ѝ едва ли би била толкова остра; би могла да намери смелост в мисълта за любовта на Джулио и за нежната обич на майка си. Остатъкът от нощта Елена прекара в мъчителна промяна на решения. От време на време ѝ се искаше да признае всичко на майка си. На следния ден бе толкова бледа, когато се появи пред нея, че майката, забравяйки всички свои мъдри решения, се хвърли в обятията на дъщеря си и се провикна:

— Какво става? Велики боже! Каж ми какво си направила или какво се готвиш да направиш? Дори кинжал да забиеш в сърцето ми, ще ми причиниш по-малко страдание, отколкото с жестокото си мълчание.

Безграничната обич на майката бе тъй очевидна, Елена тъй ясно виждаше, че тя не само не пресилва чувствата си, а се мъчи да ги сдържи, че накрая се трогна и падна на колене пред нея. Тъй като майката, мъчейки се да разбере съдбоносната тайна, възкликна, че дъщеря ѝ я отбягва, Елена отговори, че утрешния ден всички следващи дни ще прекара с нея, но я заклева да не я разпитва повече.

Тези непредпазливи думи скоро бяха последвани от пълно признание. Синьора де Кампиреали изпадна в ужас, узнавайки, че убиецът на сина ѝ е тъй близо до нея. Но болката ѝ бе последвана от изблик на чиста, бурна радост. Кой би могъл да си представи възторга, когато узна, че дъщеря ѝ не бе съгрешила?

Но сега всички планове на тази предвидлива майка се промениха изцяло; тя реши, че ѝ е позволено да си послужи с хитрост към един човек, който не значеше нищо за нея. Сърцето на Елена се разкъсваше от най-жестоки вълнения; искреността на признанията ѝ бе безпределна; тази изтерзана душа имаше нужда да се излее пред някого. Синьора де Кампиреали, която сметна, че вече всичко ѝ е позволено, измисли цял низ доводи, прекалено дълги, за да бъдат изнесени тук. Тя доказа без усилие на своята нещастна дъщеря, че вместо потаен брак, който винаги е петно в живота на жената, тя ще

издейства публично и напълно почтено бракосъчетание, стига Елена да отложи само с една седмица доказателството за покорство, което дължеше на своя великодушен възлюбен.

Тя, сеньора де Кампиреали, щяла да замине за Рим и да изясни на своя мъж, че много преди съдбоносната битка при Чампи Елена е била вече омъжена за Джулио. Церемонията е била извършена в същата нощ, когато, преоблечена като монах, тя срещнала баща си и брат си на брега на езерото, по пътя, изсечен в скалата край стените на капуцинския манастир. Майката не остави дъщеря си сама през целия ден и накрая, вечерта, Елена написа на любимия си едно наивно, а според нас, много трогателно писмо, в което му разказва за борбата, разиграла се в нейното сърце. Тя завършваше с думите, че го моли на колене да ѝ даде срок една седмица.

„Докато ти пиша това писмо — добавяше тя, — което ще ти пратя по един прислужник на майка ми, казвам си, че сбърках много, като ѝ признах всичко. Сякаш те виждам разгневен, очите ти ме гледат с омраза; сърцето ми се разкъсва от най-жестоки угризения. Ти ще кажеш, че съм със слаб характер, че съм малодушна, недостойна — съгласна съм, че е така, ангел мой, но представи си тази гледка: майка ми, обляна в сълзи, стоеше почти на колене пред мене. Тогава миеше невъзможно да не ѝ кажа, че има една причина, която ме възпира да изпълня молбата ѝ, и щом от слабост произнесох тази непредпазлива дума, не знам какво ми стана, но вече не можах да се въздържа да не ѝ разкажа всичко, което се бе случило между нас. До колкото си спомням, душата ми, сякаш лишена от всякаква сила, се нуждаеше от съвет. Надявах се да го намеря в думите на една майка... Съвсем забравих, приятелю мой, че милата ми майка преследва цели, противоположни на твоите. Забравих първия си дълг, който е да ти се подчинявам; очевидно не съм способна да чувствам истинска любов, която, казват, преодолявала всички изпитания. Презирай ме, мили Джулио, но в името на бога, не преставай да ме обичаш. Отвлечи ме, ако искаш, но повярвай ми, ако майка ми не беше в манастира, най-страшните опасности и дори срамът, нищо на този свят не би ме спряло да се подчиня на заповедите ти. Но майка ми е тъй добра! Толкова е умна! Тъй благородна! Спомни си какво ти разказвах на времето; когато баща ми влезе в стаята ми, тя спаси писмата ти, които не бих могла да скрия: после, когато опасността премина, тя ми ги

върна, без да ги прочете и без да добави нито една укорна дума! Е добре, тя през целия ми живот е била за мене такава, каквато бе в този върховен момент. Сам разбираш колко я обичам и въпреки това, докато ти пиша (ужасно е да ти го кажа), струва ми се, че я мразя. Тя заяви, че поради горещините би желала да прекара нощта в една палатка в градината; чувам ударите на чука, в този момент правят палатката; невъзможно е да се видим тази вечер. Опасявам се дори, че спалните посещения на възпитаниците ще бъдат заключени, както и двете врати на витата стълба, нещо, което не правят никога. Тези предпазни мерки ме поставят в невъзможност да изляза в градината, дори да сметна, че е необходимо, за да укротя гнева ти. Ах, колко бих искала да бъда с тебе в този момент, ако можех! Как бих тичала към тази църква, където трябва да ни венчаят!“

Това писмо завършва с две страници, изпълнени с безумни фрази, сред които личат пламенни разсъждения като че ли заимствани от философията на Платон. Прескачам не една изтънченост от този род в писмото, което току-що преведох.

Джулио Бранчифорте бе много учуден, когато получи това писмо, един час преди да удари за вечерня; той току-що бе приключил уговорките си със свещеника. Изпадна в безумен гняв.

„Не е нужно да ме съветва да я отвличам, слабо, малодушно създание!“

И замина веднага за гората Фаджола.

Ето как стояха, от друга страна, работите със сеньора де Кампиреали: мъжът ѝ бе на смъртно легло, възможността да отмъсти за сина си го отвеждаше бавно към гроба. Напразно бе предлагал значителни суми на разни римски бандити; никой не пожела да нападне един от *капралите*, както казваха те, на принц Колона; бяха сигурни, че след това ще бъдат изстребени заедно със семействата си. Не беше минала година, както цяло едно село бе опожарено като възмездие за смъртта на един от войниците на Колона, а на всички жители, които се опитваха да избягат в полето, бяха вързали с въжета ръцете и краката и ги бяха хвърлили в горящите къщи.

Синьора де Кампиреали притежаваше обширни земи в Неаполитанското кралство; мъжът ѝ бе заповядал да наеме оттам

убийци, но тя се подчини само привидно: тъй като смяташе дъщеря си безвъзвратно свързана с Джулио Бранчифорте, помисли, че Джулио би трябвало да вземе участие в една или две кампании на испанските войски, които тогава воюваха срещу бунтовниците във Фландрия^[2]. Ако не го убият, разсъждаваше тя, това ще бъде знак, че бог не осъжда брака между Елена и Джулио. В такъв случай щеше да даде на дъщеря си земите, които притежаваше в Неаполитанското кралство; Джулио Бранчифорте можеше да вземе името на някое от тези владения и да отиде с жена си за няколко години в Испания. След всички тези изпитания тя може би ще намери смелост да го види. Но всичко се бе променило след признанието на дъщеря ѝ: бракът не представляваше вече необходимост; нещо повече дори, докато Елена пишеше на любимия си писмото, което преведохме, синьора де Кампиреали пишеше в Пескара и Киети заповед до своите чифликчии да ѝ изпратят в Кастро неколцина сигурни и решителни хора. Тя не криеше пред тях, че става дума да се отмъсти за смъртта на сина ѝ Фабио, техния млад господар. Куриерът, приносител на тези писма, замина преди края на деня.

---

[1] В Италия обръщението „ти“ или „вие“ е показателно за степента на близост между двама души. Местоимението „ти“, наследено от латински, има по-ограничена употреба, отколкото у нас. — Б.а. ↑

[2] През 1566–1609 испанската монархия е водила ожесточени борби срещу национално-освободителното движение във Фландрия и Холандия, намиращи се тогава под испанско владичество. ↑

V

Но след два дни Джулио се завърна в Кастро, като водеше със себе си осмина от своите войници; те бяха пожелали да го последват с риск да се изложат на гнева на принца, който понякога наказваше със смърт подобни начинания. Джулио имаше пет души в Кастро, а сега пристигаше с още осем; и все пак четиринадесет войници, колкото и храбри да са те, му се струваха недостатъчни за изпълнение на начертания план, тъй като манастирът бе като укрепен замък.

Въпросът бе да се премине със сила или с ловкост първата порта на манастира; след това трябваше да прекосят един проход, дълъг повече от петдесет крачки. Вляво, както вече казахме, се издигаха решетестите прозорци на помещението, подобно на казарма, където монахините бяха настанили тридесет или четиридесет слуги, бивши войници. От тези прозорци можеше да се открие силен огън, щом се даде тревога.

Игуменката на манастира, умна жена, се страхуваше от нападенията на Орсини, принц Колона, на Марко Шара и мнозина други, които се разпореждаха като господари из околностите. Нямахше да е лесно да се устои на осемстотин решителни мъже, ако те завземат внезапно едно градче като Кастро, уверени, че манастирът е пълен със злато.

Обикновено манастирът в Кастро се охраняваше от петнадесет или двадесет *bravi*, настанени в казармата от лявата страна на прохода, който водеше към втората врата; вдясно имаше дебела непробиваема стена; в края на прохода се намираше желязна врата, отваряща се към коридор с колони; отвъд този коридор бе големият двор на манастира, а вдясно — градината. Монахиня-портиерка пазеше желязната врата.

Когато Джулио, следван от своите осем войници, стигна на три левги от Кастро, той се спря в една отдалечена странноприемница, за да изчака да минат часовете на голямата горещина. Едва там разкри плана си; след това нарисува върху пясъка на двора разположението на манастира, който щяха да нападнат.

— В девет часа вечерта — каза той на своите хора — ще вечеряме извън града; в полунощ ще влезем в него; ще се срещнем с нашите петима другари, които ни очакват близо до манастира. Единият от тях ще язди кон и ще изиграе ролята на куриер от Рим, изпратен, за да извика синьора де Кампиреали при нейния умиращ мъж. Ние ще се опитаме да преминем безшумно първата порта на манастира, която е ей тук, по средата на казармата — обясни той, сочейки им върху плана на пясъка. — Ако започнем битка още при първата порта, за войниците на монахините ще бъде много лесно да стрелят срещу нас с аркебузите си, докато сме на малкия площад, който се намира ето тук пред манастира, или докато прекосяваме тесния проход, водещ от първата врата към втората. Тази втора врата е желязна, но аз имам ключ от нея. Вярно е, че тя е снабдена с огромни железни лостове, приковани към стената, които, ако бъдат поставени, двете крила на вратата не могат да се отворят. Но тъй като са много тежки, за да може монахинята-портиерка да ги издърпа, никога не съм виждал залостена вратата; при това съм минавал повече от десетина пъти през нея. Надявам се и тази вечер да мина без затруднения. Ясно ви е, че имам съучастници в манастира; целта ми е да отвлечем една възпитаница, а не монахиня; ще употребим оръжие само в краен случай. Ако започнем сражение, преди да стигнем до втората врата с железните решетки, дежурната монахиня веднага ще извика двама стари, седемдесетгодишни градинари, които живеят в манастира, и те ще поставят на мястото им железните лостове, за които ви говорих. Ако ни се случи такава беда, ще трябва, за да минем отвъд тази врата, да сринем стената, което ще ни отнеме десет минути; във всеки случай аз пръв ще пристъпя към тази врата. Подкупил съм един от градинарите; както се досещате, въздържах се да му обясня моя план за отвличане. След като минем втората врата, завиваме надясно и стигаме градината; щом се озовем в нея, битката започва, трябва да отстраним всеки, който се изпречи на пътя ни. Разбира се, ще използвате само шпаги и кинжали, дори най-малкият изстрел от аркебуза ще вдигне на крак целия град, така че биха могли да ни нападнат, когато излизаме. Не че с тринадесет мъже като вас не бих се осмелил да премина през градчето; положително никой няма да посмее да излезе на улицата, но мнозина от тези граждани имат аркебузи и могат да стрелят от прозорците. В такъв случай ще трябва да се промъкваме край стените на къщите, казвам

това между другото. Щом се озовем в градината на манастира, ще предупреждавате с тих глас всеки появил се: „Оттеглете се!“ и ще убивате с кинжала този, който не се подчини незабавно. Аз ще се изкача в манастира през малката врата на градината заедно с тези измежду вас, които са най-близо до мен, три минути по-късно ще изляза с една или две жени, които ще носим на ръце. Незабавно напускаме манастира и града. Ще оставя двамина от вас на вратата да дадат двадесетина изстрела с аркебуза през една минута, за да сплашат гражданите и да ги държат на разстояние.

Джулио повтори два пъти обяснението си.

— Разбрахте ли добре? — запита той хората си. — В коридора ще бъде тъмно; вдясно е градината, вляво дворът; внимавайте да не се объркаме.

— Разчитайте на нас! — провикнаха се войниците.

После отидоха да пият; капралът не ги последва и поиска разрешение да говори с капитана.

— Нищо по-просто от плана на ваша милост — каза му той. — Досега в живота си съм прониквал със сила в два манастира, този ще бъде третият; но хората ни са малко. Ако неприятелят ни принуди да разрушим стената, която поддържа пантите на втората врата, не мислете, че войниците от казармата ще останат със скръстени ръце, докато трае тази дълга операция; с аркебузите си те ще повалят седем-осем човека и тогава на излизане могат да ни грабнат жената. Точно така стана в един манастир близо до Болоня; убиха пет човека от нашите, ние убихме осем; но капитанът не можа да вземе жената. Аз предлагам на ваша милост две неща: познавам четирима селяни от околностите на тази странноприемница, където сме отседнали, които са служили храбро под заповедите на Шара и за един цехин ще се бият цяла нощ като лъвове. Те може и да откраднат някой и друг сребърен предмет от манастира, но това не ви засяга, те да му берат греха; вие ще им плащате, за да отвлечете една жена, и това е всичко. Второто ми предложение е следното: Угоне е съобразителен и много сръчен човек; той беше лекар, когато уби зет си и хвана гората. Можете да го изпратите един час преди падането на нощта при вратата на манастира; той ще потърси работа и ще съумее да направи така, че да го пуснат дори в помещението на охраната; после ще накара прислужниците на калугерките да си пийнат, и нещо повече дори, през

това време е способен да навлажни фитилите за възпламеняване на техните аркебузи.

За беда Джулио прие предложението на капрала. Отивайки си, последният прибави:

— Готвим се да нападнем един манастир, за това ни очаква *велико отлъчване*, още повече че този манастир е под прякото покровителство на Мадоната...

— Разбирам ви — провикна се Джулио, сякаш пробуден от тази дума. — Останете с мен.

Капралът затвори вратата и се върна да каже молитвата си заедно с Джулио. Тя продължи цял час. Щом се спусна нощта, тръгнаха.

Когато удари полунощ, Джулио, който влезе сам в Кастро към единадесет часа, се върна да вземе хората си, останали отвъд градските врати. Влезе със своите осем войници, към които се бяха присъединили трима добре въоръжени селяни, събра ги с петимата войници, останали в града, и така застана начело на шестнадесет решителни мъже; двама бяха преоблечени като слуги, с широки блузи от черно платно, за да прикрият ризниците си, и с шапки без пера.

Половин час след полунощ Джулио, който изпълняваше сам ролята на куриера, пристигна в галоп до портата на манастира, като вдигаше голям шум и викаше да отворят незабавно на куриера, изпратен от кардинала. С удоволствие забеляза, че войниците, които му отговаряха през малкия прозорец, разположен до пътната врата, бяха полупияни. Съгласно обичая той написа името си на едно листче; един войник отиде да го занесе на монахинята-портиерка, у която беше ключът на втората врата и имаше право да буди игуменката при важни случаи. Трябваше да чака отговора четиридесет и пет непоносимо дълги минути; през това време Джулио едва задържа отряда си да не вдига шум; неколцина граждани дори започнаха да отварят плахо прозорците си, докато най-сетне пристигна благоприятният отговор на игуменката. Джулио влезе в помещението на охраната по една стълба, дълга пет-шест стъпки, която му спуснаха от малкия прозорец, тъй като войниците на манастира не си дадоха труда да отворят голямата врата; той се изкачи, следван от двамата войници, преоблечени като слуги. Скачайки от прозореца в помещението на охраната, срещна очите на Угоне; цялата охрана бе пияна благодарение на неговите старания. Джулио каза на началника, че трима слуги от дома

Кампиреали, които е въоръжил като войници, за да го придружат по пътя, купили хубава ракия и молят да се качат при тях, за да не скучаят сами на площада; дадоха им веднага разрешение. Колкото до самия него, съпроводен от двама от своите хора, той слезе по стълбата, която водеше от помещението на охраната към прохода.

— Помъчи се да отвориш голямата врата — каза Джулио на Угоне.

Самият той стигна съвсем спокойно до железната врата. Там намери добрата портиерка, която му каза, че тъй като е минало полунощ, ако той влезе и манастира, игуменката ще бъде принудена да пише на епископа; затова го помоли да предаде съобщението на една млада монахиня, която игуменката бе изпратила с тази цел. Джулио отговори, че поради суматохата, която предизвикала непредвидената агония на синьор де Кампиреали, той притежава само едно писмо от лекаря и устно трябва да разкаже подробности на жената на болния и на дъщеря му, ако тези дами се намират още в манастира, както и на игуменката. Портиерката отново отиде да предаде думите му. При вратата остана само младата монахиня, изпратена от игуменката. Докато разговаряше и се закачаше с нея, Джулио пъкна ръка зад дебелия пръчки на железната врата и както се смееше, направи опит да я отвори. Сестрата, която бе много боязлива, се уплаши и посрещна лошо шегата; тогава Джулио, виждайки че е изтекло много време, има неблагоприятното да ѝ предложи шепя цехини, за да му отвори под предлог, че е много уморен и не може да чака повече. Той съзнаваше чудесно, че прави глупост, казва авторът на ръкописа, трябваше с железо, а не със злато да се действа, но му липсваше смелост; какво по-лесно от това да хване за ръка монахинята, тя бе само на една крачка от него от другата страна на вратата. Като чу, че ѝ предлага цехини, тя се разтревожи. По-късно каза, че по начина, по който Джулио ѝ говорел, разбрала, че не е прост куриер; сигурно е любимият на някоя от нашите монахини, помислила тя, дошъл да се срещне с нея; тя беше набожна. Обзета от ужас, започна с всички сили да дърпа връвта на една камбанка, която висеше в големия двор и вдигна шум, способен да пробуди и мъртъвците.

— Битката започва! — каза Джулио на своите хора. — Бъдете готови!

Той взе своя ключ и прокарайки ръка през железните пръчки, отвори вратата за голямо огорчение на младата монахиня, която падна на колене и започна да се моли, крещейки, че това е светотатство. В този миг Джулио трябваше да принуди девойката да замълчи, но пак не намери смелост: един от хората му я хвана и затисна устата ѝ с ръка.

В същата минута той чу изстрел от аркебуза в прохода зад себе си. Угоне бе отворил голямата врата; останалите войници влизаха безшумно, когато един войник от охраната, по-малко пиян от другите, се приближи до един от решетестите прозорци и учуден, че вижда толкова хора в прохода, им забрани да напредват, ругаейки високо. Трябваше да не отговарят и да продължат да напредват към железната врата; така постъпиха първите войници; но този, който вървеше последен — един от наетите следобед селяни, стреля с пистолет срещу говорещия през прозореца манастирски слуга и го уби. Този изстрел сред нощната тишина и виковете на пияниците, когато видяха как загина другарят им, разбудиха манастирските войници, които прекарваха нощта в леглата си и не бяха вкусили от виното на Угоне. Осем или десет от тях скочиха полуоблечени в прохода и нападнаха войниците на Бранчифорте.

Както отбелязахме, целият този шум се вдигна точно когато Джулио отваряше железната врата. Следван от своите двама войници, той се спусна през градината, тичайки към малката врата на стълбището за възпитаниците, но бе посрещнат от пет-шест револверни изстрела. Двамата му войници се строполиха, самият той бе улучен в дясната ръка. Стреляха хората на синьора де Кампиреали, които съгласно заповедите ѝ нощуваха в градината — тя бе издействала разрешение за това от епископа. Джулио се затича към малката добре позната врата, която водеше от градината към стълбището на възпитаниците. Помъчи се с всички сили да я разтърси, но тя бе здраво заключена. Потърси хората си, които не можаха да му отговорят, защото умираха; в непрогледната тъмнина срещна трима слуги на Кампиреали, които отби с кинжала си.

Той се затича през коридора към железната врата, за да извика войниците си; намери тази врата затворена: двата тежки железни лоста бяха поставени на мястото им и заключени с катинар от старите

градинари, които се бяха събудили от камбанните удари на младата монахиня.

„Отрязан съм.“ — помисли Джулио.

Той каза това на хората си; напразно се опита да разбие един от катинарите с шпагата си; ако успееше, можеше да вдигне единия лост и да отвори едното крило на вратата. Шпагата му се строши в халката на катинара; в същия миг един от слугите, притичал от градината, го рани в рамото; той се обърна и се озова притиснат до желязната врата, нападат от много хора. Започна да се отбранява с кинжала си; за щастие, поради гъстия мрак почти всички удари попадаха в ризницата му. Ранеха го тежко в коляното; той се хвърли срещу един от мъжете, който бе излязъл напред, за да му нанесе удар, уби го с един замах на кинжала в лицето и има щастие да грабне шпагата му. Тогава се помисли за спасен; застана от лявата страна на вратата, откъм двора. Неговите хора, които бяха притичали, дадоха пет-шест изстрела през железните решетки на портата и прогониха слугите. Под свода на този коридор можеше да се види нещо само при светлината на изстрелите.

— Не стреляйте откъм моята страна! — викаше Джулио на хората си.

— Ето че попаднахте в капан — каза му капралът хладнокръвно през решетките. — Имаме трима убити. Ще разрушим рамката на вратата от срещуположната страна на мястото, където се намирате; не се приближавайте, куршумите ще се посипят върху нас; изглежда, че в градината има врагове.

— Тези мръсници, слугите на Кампиреали! — каза Джулио.

Той още говореше с капрала, когато срещу тях, ориентирани от шума, пак започнаха да стрелят от оная част на коридора, която водеше към градината. Джулио се подслони в стаичката на портиерката, която бе отляво, когато се влиза; за голяма своя радост намери там едно мъждукащо кандило, което гореше пред образа на Мадоната; взе го много предпазливо, за да не го угаси и тъжно си даде сметка, че трепери. Погледна раната в коляното си, която много го болеше: от нея струеше кръв.

Хвърляйки поглед наоколо, той много се изненада, когато позна в една жена, припаднала на един дървен стол, малката Мариета, доверената камериерка на Елена; разтърси я силно.

— О, синьор Джулио — възкликна тя, плачейки — нима искате да убиете приятелката си Мариета?

— Дори през ум не ми е минавало! Кажи на Елена, че я моля да ме извини, задето смутих покоя ѝ и нека да не забравя „Аве Мария“ от Монте Кави. Ето един букет, който набрах от нейната градина в Албано; малко е изцапан с кръв; измий го, преди да ѝ го дадеш.

В този миг в прохода засвистяха аркебузни изстрели; войниците на монахините нападаха хората му.

— Кажи ми къде е ключът от малката врата? — каза той на Мариета.

— Не го виждам, но ето ключовете от катинарите на лостовете, които придържат голямата врата. Ще можете да излезете.

Джулио грабна ключовете и изхвърча от стаичката.

— Не се мъчете да разрушите стената — каза той на войниците си, — сдобих се с ключа на вратата.

Настана миг на пълна тишина, докато той се мъчеше да отвори катинара с един от малките ключове; беше сбъркал ключа, взе друг; най-сетне успя да го отвори; но точно в момента, когато вдигна лоста, някой стреля почти в упор в дясната му ръка. Веднага почувства, че ръката отказва да му служи.

— Вдигнете железния лост! — извика той на хората си.

Не беше нужно да им го казва.

При проблясъка на изстрела те видяха извития край на железния лост наполовина извън халката, прикрепена към вратата. Тутакси три-четири яки ръце вдигнаха лоста; когато краят му се измъкна от халката, оставиха го да падне. Тогава успяха да открехнат едното крило на портата; капралът влезе и тихо каза на Джулио:

— Нищо повече не може да се направи, само трима-четирима от нас са без рани, петима са мъртви.

— Загубих много кръв — поде Джулио, — усещам, че ще падна; кажете да ме отнесат.

Докато Джулио говореше на храбрия капрал, войниците от охраната дадоха три-четири изстрела и капралът падна мъртъв. За щастие Угоне бе чул заповедта, дадена от Джулио, и извика по име двама войници, които вдигнаха капитана. Все още в съзнание, той им заповяда да го отнесат в дъното на градината, при малката врата. Войниците изругаха недоволно, но въпреки това се подчиниха.

— Сто цехини на този, който отвори тази врата! — извика Джулио.

Но тя устоя на яростните удари на тримата мъже. Един от старите градинари, застанал на някакъв прозорец на втория етаж, стреляше непрекъснато, но изстрелите му само им осветяваха пътя.

След безуспешните усилия да отворят вратата, Джулио изпадна в пълно безсъзнание. Угоне нареди на войниците да отнесат колкото се може по-бързо капитана. Самият той влезе в стаичката на портиерката и изхвърли навън малката Мариета, като ѝ заповяда със страшен глас да бяга и на никога да не разправя, че го е познала. После издърпа сламеника от леглото, строши няколко стола и подпали стаята. Когато видя, че огънят се разгоря добре, побягна с всички сили под аркебузните изстрели на манастирските войници.

Едва на сто и петдесет стъпки от манастира настигна припадналия капитан, когато войниците отнасяха тичешком. Няколко минути по-късно бяха извън града. Угоне заповяда да спрат; той имаше на разположение само четирима войници; изпрати двама в града със заповед да стрелят с аркебузите си през пет минути.

— Помъчете се да намерите ранените си другари — каза им той — и излезте от града преди изгрев слънце; ние ще вървим по пътеката за *Кроче Роса*. Ако можете да предизвикате пожар, направете го.

Когато Джулио дойде в съзнание, вече се бяха отдалечили на три левги и слънцето се бе издигнало високо над хоризонта. Угоне му докладва:

— Вашият отряд се състои от пет човека, от които трима ранени. Двама селяни, които оцеляха, получиха по два цехина възнаграждение и избягаха, а двамата здрави войници пратих в съседното градче да търсят лекар.

Лекарят, старец, който от страх цял се тресеше, пристигна скоро, яхнал великолепно магаре; наложило се беше да го заплашат, че ще подпалят къщата му, за да го накарат да тръгне. Трябваше да му дадат ракия, за да му възвърнат способността да действа, толкова се бе уплашил. Най-сетне той се залови за работа; каза на Джулио, че раните му не са опасни.

— Раната на коляното не е страшна — добави той — Но ще останете куц за цял живот, ако не запазите пълен покой две-три седмици.

Лекарят превърза ранените войници. Угоне смигна на Джулио: дадоха два цехина на лекаря, който се уби да ги благославя; после, уж за да му се отблагодарят, го почерпиха с такова количество ракия, че той накрая заспа дълбоко. Точно това искаха. Пренесоха го в една близка нива, увиха четири цехина в парче хартия и ги поставиха в джоба му: това бе цената на магарето му, върху което качиха Джулио и един от войниците, ранен в крака. Прекараха най-горещите часове сред античните развалини на брега на едно блато; вървяха цялата нощ, избягвайки селата, които и без това не бяха много по този път. Накрая, на третия ден, при изгрев слънце, Джулио, носен от хората си, се събуди сред гората Фаджола, в колибата на въглищаря, която беше главната му квартира.

VI

В деня след сражението монахините от манастира с ужас откриха девет трупа в своята градина и в прохода, който води от външната врата към желязната решетеста порта; осем от техните стражи бяха ранени. Никога досега не бяха изживявали такъв страх в манастира; наистина от време на време бяха чували аркебузни изстрели от площада, но нито веднъж не се бе водила такава престрелка в градината, между сградите и под прозорците на монахините. Битката бе продължила час и половина и през това време вътре в манастира цареше пълно безредие. Ако Джулио Бранчифорте имаше макар и една съучастница — някоя монахиня или възпитаница, той сигурно щеше да успее: достатъчно беше да му отворят една от многобройните врати към градината; но обзет от възмущение и гняв срещу онова, което наричаше клетвонарушение на младата Елена, той бе пожелал да постигне всичко със собствени сили. Беше сметнал, че ще измени на себе си, ако довери плана си на някой, който би могъл да го разкрие на Елена. А всъщност само една дума към малката Мариета би била достатъчна, за да успее; тя щеше да отвори някоя от вратите към градината и един-единствен мъж, появил се в спалните на манастира под грохота на стрелбата отвън, щеше да срещне пълно подчинение. Още при първия изстрел Елена се бе разтреперала за живота на своя любим и единствената ѝ мисъл бе по какъв начин да избяга с него.

Как да опишем нейното отчаяние, когато малката Мариета ѝ разказа за ужасната рана, която Джулио е получил в коляното и от която струяла кръв? Елена се ненавиждаше за своята подлост и малодушие.

„Имах слабостта да кажа една-единствена дума на майка си и кръвта на Джулио бе пролята; той можеше да загуби дори живота си в това нападение, в което прояви безгранична смелост.“

Манастирските войници, допуснати до помещението за свиждане, бяха разказали на жадно слушащите ги монахини, че никога в живота си не са били свидетели на храброст, каквато бе проявил

младият мъж, облечен като куриер, който ръководел нападението на разбойниците. Като имаме предвид с какъв жив интерес всички слушаха тези разкази, можем да си представим изключителното вълнение, с което Елена разпитваше войниците за подробности относно младия водач на разбойниците. След изчерпателния разказ, който чу от тях и от двамата стари градинари, напълно безпристрастни свидетели на събитията, на нея ѝ се стори, че вече съвсем не обича майка си. Стана дори тъй, че тези две същества, които се обичаха толкова нежно до навечерието на битката, си размениха остри думи; синьора де Кампиреали беше възмутена от петната кръв върху един букет, от който Елена не се разделяше нито за миг.

— Тези цветя, опръскани с кръв, трябва да бъдат хвърлени.

— Аз съм виновна за проливането на тази благородна кръв само защото имах слабостта да ви кажа една излишна дума.

— Вие обичате още убиеца на брат си?

— Аз обичам съпруга си, който, за мое вечно нещастие, бе нападнат от моя брат.

След този разговор синьора де Кампиреали и дъщеря ѝ не си размениха нито дума през трите дни, в които тя остана още в манастира.

На другия ден след като майка ѝ отпътува, Елена успя да се измъкне, възползвайки се от голямата бъркотия при двете манастирски врати поради присъствието в градината на голяма група зидари, които издигаха допълнителни укрепления. Малката Мариета и тя бяха преоблечени като работници. Но гражданите охраняваха строго вратите на града. Елена се чудеше как да излезе. Най-сетне същият дребен търговец, който ѝ бе изпратил писмата на Бранчифорте, се съгласи да я представи за своя дъщеря и да я придружи чак до Албано. Елена се приюти там при своята дойка, която благодарение на нейната помощ си бе отворила малко дюкянче. Щом пристигна, тя писа на Бранчифорте и дойката намери не без усилие един човек, който се съгласи да рискува да се промъкне в гората Фаджола, без да знае паролата на войниците на Колона.

Пратеникът на Елена се върна след три дни страшно изплашен; не успял да намери Бранчифорте, а поради въпросите, които задавал за младия капитан, станал подозрителен и се видял принуден да избяга.

„Няма съмнение, горкият Джулио е мъртъв — каза си Елена — и не друг, а аз го убих! Такива са последиците от моята презряна слабост и малодушие; на него се полагаше да обича силна жена, дъщеря на някой от капитаните на принц Колона.“

Дойката се уплаши, че Елена ще умре. Тя отиде до манастира на капуцините, разположен до изсечения в скалите път, където някога Фабио и баща му бяха срещнали посред нощ двамата влюбени. Дойката говори дълго със своя свещеник и под тайната на изповедта му призна, че младата Елена де Кампиреали желае да се събере с Джулио Бранчифорте, нейния съпруг, и че е склонна да подари на манастирската църква сребърна лампа на стойност сто испански пиастра.

— Сто пиастра! — възкликна ядосан монахът. — А какво ще стане с нашия манастир, ако си навлечем омразата на синьор де Кампиреали? Не сто, а хиляда ни даде той, за да вдигнем тялото на сина му от полесражението при Чампи, без да смятаме восъка.

За честта на манастира трябва да кажем, че двама възрастни монаси, узнали точното местонахождение на младата Елена, слязоха в Албано и отидоха да я видят с намерение да я отведат доброволно или насила в двореца на семейството ѝ: знаеха, че ще бъдат богато възнаградени от синьора де Кампиреали. Какви ли не слухове се ширеха в Албано за бягството на Елена и за щедрите обещания на майка ѝ към тези, които биха могли да ѝ донесат вест за дъщеря ѝ. Но двамата монаси бяха толкова развълнувани от отчаянието на злочестата Елена, която смяташе Джулио Бранчифорте за мъртъв, че вместо да я издадат, като посочат на майка ѝ мястото, където се бе укрила, те се съгласиха да я придружат до крепостта Петрела. Елена и Мариета, преоблечени отново като работници, отидоха пеш през нощта до една чешма в гората Фаджола на една левга от Албано. Монасите бяха уредили да докарат там мулета и когато денят настъпи, потеглиха към Петрела. Войниците в гората поздравяваха почтително монасите, защото беше известно, че принцът ги покровителства; не беше така обаче с двамата дребни мъже, които ги придружаваха; войниците ги поглеждаха отначало много строго и се приближаваха към тях, а после избухваха в смях и правеха комплименти на монасите за прелестите на техните магаретари.

— Млъкнете, нечестивци, и знайте, че всичко се върши по заповед на принц Колона! — отговаряха монасите и продължаваха своя път.

Но на бедната Елена не ѝ провървя; принцът отсъстваше от Петрела и когато, три дни по-късно, най-сетне благоволи да я приеме, той се показа много суров.

— Защо идвате тук, госпожице? Какво означава тази безразсъдна постъпка? Вашите женски приказки причиниха смъртта на седем измежду най-храбрите мъже на Италия и това никога здравомислещ човек не би могъл да ви прости. На този свят трябва да искаш или да не искаш. Несъмнено пак в резултат на някакви ваши приказки Джулио Бранчифорте е обявен за *осквернител* и е осъден да бъде изтезаван с нажежени клещи в продължение на два часа, а след това изгорен като евреин, той, един от най-добрите християни, които познавам! Как биха могли без вашето нелепо дрънкане да измислят чудовищната лъжа, че Джулио Бранчифорте е бил в Кастро в деня на нападението срещу манастира? Всички мои хора ще ви кажат, че през този ден са го виждали тук, в Петрела, и че вечерта лично аз го изпратих във Велетри.

— Жив ли е още той? — провикна се за десети път младата Елена, обляна в сълзи.

— За вас той е мъртъв — отговори принцът, — вие няма да го видите никога вече. Съветвам ви да се върнете в манастира си в Кастро; помъчете се да не приказвате врели-некипели. Заповядвам ви до един час да напуснете Петрела. И най-важното, на никого не казвайте, че сте ме видели, иначе ще намеря начин да ви накажа.

Горката Елена бе съкрушена от този прием на прочутия принц Колона, когото Джулио толкова уважаваше и когото тя обичаше, защото той го обичаше.

Каквото и да приказваше принц Колона, тази постъпка на Елена съвсем не беше безразсъдна. Ако бе дошла три дни по-рано в Петрела, тя щеше да намери там Джулио Бранчифорте; раната в коляното му пречеше да ходи и принцът нареди да го пренесат в селището Авецано в Неаполитанското кралство. Още при първата вест за страшната присъда срещу Бранчифорте, издействана с пари от синьор де Кампиреали, с която го обявяваха за осквернител на манастира, принцът бе разбрал, че ако се наложи да защити Бранчифорте, не би

могъл да разчита на три четвърти от хората си. Престъплението на Джулио беше грях спрямо *Мадоната*, на особеното покровителство на която всеки от тези разбойници смяташе, че има правото да се надява. Ако в Рим се намереше някой достатъчно смел полицейски началник, който да се опита да задържи Джулио Бранчифорте в самата гора Фаджола, той може би щеше да успее.

Джулио пристигна в Авецано под името Фонтана. Хората, които го пренесоха, не се отличаваха с бързост. При завръщането си в Петрела те съобщиха тъжно, че Джулио умрял по пътя и от този миг всички войници на принца разбраха, че удар с кама в сърцето очаква оногова, който се реши да произнесе това съдбоносно име.

Ето защо Елена, завърнала се в Албано, напразно пишеше писмо след писмо и изхарчи всичките цехини, които имаше, за пратеници до Бранчифорте. Дватама възрастни монаси, които ѝ бяха станали приятели — тъй като изключителната хубост, както пише флорентинският летописец, не престава да упражнява власт дори върху сърцата, закоравели от най-низък егоизъм и лицемерие — и така, двамата монаси предупредиха девойката, че напразно се мъчи да изпрати писмо до Бранчифорте: Колона заявил, че той е мъртъв и Джулио може да се появи повторно на този свят само когато принцът пожелае това. Дойката на Елена ѝ съобщи разплакана, че майка ѝ е успяла най-сетне да разкрие убежището ѝ и че били дадени най-строги заповеди да я прехвърлят насила в двореца Кампиреали в Албано. Елена разбра, че озове ли се в двореца, очаква я безкрайно строго затворничество и че ще ѝ забранят да поддържа връзки с когото и да било отвън, докато в манастира в Кастро ще може да получава и да изпраща писма както всички монахини. Впрочем — и именно това затвърди решението ѝ — нали в манастирската градина Джулио бе пролял кръвта си за нея: тя би могла да вижда често дървения стол на портиерката, където той бе приседнал за миг, за да погледне раната на коляното си; там беше дал на Мариета опръскания с кръв букет, от който не се разделяше вече. Ето защо тя се върна опечалена в манастира в Кастро и тук би могла да завърши нейната история; така щеше да бъде по-добре за нея и може би за читателите, тъй като ние ще станем свидетели на постепенното падение на тази благородна и щедра душа. Предпазните мерки и лъжите на цивилизацията, които занапред ще я преследват на всяка крачка, ще заменят в сърцето ѝ

искрените пориви на естествените и силни чувства. Римският летописец изказва тук следното наивно размишление: само защото една жена е дала на света хубава дъщеря, тя смята, че притежава необходимия талант да направлява изцяло живота ѝ, и понеже, когато девойката е била шестгодишна, ѝ е казвала с право: „Госпожице, оправете си якичката“, след като тази дъщеря стане осемнадесетгодишна, а майката — петдесетгодишна, тя, свикнала да господства, все още се смята в правото си да насочва живота ѝ и дори да лъже, въпреки че девойката е умна колкото нея и дори повече от нея. Ние ще видим по-нататък, че именно Витория Карафа, майката на Елена, с помощта на цял низ ловки и хитро обмислени средства, причини жестоката смърт на своята любима дъщеря, след като пели дванадесет години бе причина за нещастieto ѝ; такива са последиците от манията да се господства.

Преди да умре, синьор де Кампиреали бе имал радостта да прочете обявената в Рим присъда, с която Бранчифорте се осъждаше да бъде изтезаван с нажежено желязо в продължение на два часа по главните кръстовища на Рим, след това изгорен на бавен огън, а пепелта му да бъде хвърлена в Тибър. По фреските на манастира „Санта-Мария-Новела“^[1] във Флоренция и днес може да се види как са изпълнявали тези жестоки присъди срещу осквернителите. Обикновено многобройни стражи придружавали осъдения, за да попречат на възмутения народ да замени палачите в изпълнение на тяхната служба. Всеки се смятал за най-близък приятел на Мадоната. Синьор де Кампиреали бе накарал да му прочетат още веднъж тази присъда малко преди да умре, и даде на адвоката, който я бе издействал, хубаво землище между Албано и морето. Този адвокат съвсем не беше лишен от заслуги. Бранчифорте бе осъден на тази жестока гибел, макар и нито един свидетел да не бе доказал, че го е познал под дрехите на младежа, преоблечен като куриер, който бе ръководил тъй смело действията на нападателите. Щедростта на този дар развълнува всички интриганти в Рим. В двореца тогава имаше някакъв *fratone* (монах), умен и влиятелен човек, способен да принуди дори папата да му даде кардиналски сан; той се грижеше за интересите на принц Колона и благодарение на този страшен клиент се ползваше с голямо уважение. Когато синьора де Кампиреали разбра, че дъщеря ѝ се е върнала в Кастро, тя извика този монах.

— Ваше преподобие може да разчита на голяма награда, ако пожелае да помогне за успеха на едно съвсем просто дело, което веднага ще ви обясня. До няколко дни присъдата, която обрича Джулио Бранчифорте на страшна гибел, ще бъде публикувана и ще влезе в сила дори за Неаполитанското кралство. Умолявам ви да прочетете това писмо на вицекраля, който ми е далечен роднина и който благоволи да ми съобщи тази вест. В коя страна би могъл да дири убежище Бранчифорте? Ще наредя да предадат петдесет хиляди пиастра на принца с молба да даде цялата сума или част от нея на Джулио Бранчифорте при условие, че той отиде да се бие във войската на испанския крал, моя повелител, срещу бунтовниците във Фландрия. Вицекралят ще даде на Бранчифорте чин капитан и за да не би присъдата за светотатство, която ще се постарая да влезе в сила и в Испания, да го спъне в кариерата му, той ще носи името барон Лидзара; аз имам в Аbruци малко владение, което с помощта на подставени лица ще намеря начин да прехвърля на негово име. Мисля, че ваше преподобие никога досега не е виждал майка, която се отнася така с убицеца на сина си. За петстотин пиастра ние можехме отдавна да се отървем от този противен човек, но не пожелахме да се скараме с Колона. Ето защо благоволете да му предадете, че уважението ми към неговите права ми струва шестдесет или осемдесет хиляди пиастра. Не желая никога вече да чувам за този Бранчифорте и в заключение поднесете моите уважения на принца.

Монахът каза, че след три дни ще иде да се поразходи към Остия и синьора де Кампиреали му подари пръстен на стойност хиляда пиастра.

Няколко дни по-късно монахът се появи в Рим и каза на синьора де Кампиреали, че не е уведомил за предложението ѝ принца, но че до един месец младият Бранчифорте ще замине с кораб за Барселона, където тя би могла да му предаде чрез някои от местните банкери петдесет хиляди пиастра.

Принцът много мъчно убеди Джулио; каквито и опасности да го заплашваха занапред в Италия, младият влюбен не искаше да напусне тази страна. Напразно принцът загатваше, че синьора де Кампиреали могла да умре; напразно обещаваше, че във всички случаи след три години Джулио ще може да се върне да види родината си. Джулио проливаше сълзи, но не се съгласяваше. Принцът стигна дотам, че

поиска от него това заминаване като лична услуга; Джулио не можеше да откаже нищо на приятеля на баща си, но преди всичко пожела да научи мнението на Елена Принцът благоволи да се нагърби да предаде лично едно писмо; нещо повече дори, разреши на Джулио да ѝ пише веднъж месечно от Фландрия. Най-сетне отчаяният влюбен се качи на кораба за Барселона. Принцът изгори всичките му писма, защото не искаше изобщо Джулио да се завръща в Италия. Забравихме да споменем, че макар и далеч от всякакво тщеславие, принцът реши заради успеха на делото да каже на Джулио, че е сметнал за подходящо да осигури малко състояние от петдесет хиляди пиастра на единствения син на един от най-верните служители на дома Колона.

В манастира в Кастро към горката Елена се отнасяха като към принцеса. Смъртта на баща ѝ я направи притежателка на голямо богатство, тя получи в наследство огромни имоти. По случай смъртта на баща си нареди да раздадат по пет аршина черен плат на всички жители на Кастро или околностите, които заявиха, че желаят да носят траур за синьор де Кампиреали. Още в първите дни на нейния траур непознатата ръка ѝ предаде писмо от Джулио. Трудно е да се опише вълнението, с което тя отвори това писмо, а още по-трудно — дълбоката скръб, която я обзе, след като го прочете. При това нямаше съмнение, почеркът беше на Джулио (проучена бе всяка буква). В писмото се говореше за любов; но каква любов, велики боже! При това то бе съчинено от ловката синьора де Кампиреали. Тя имаше намерение да изпрати отначало седем-осем писма, изпълнени с пламенно любовно чувство, така че да ги противопостави на следващите, в които ще проличи как любовта постепенно гасне.

Ще прехвърлим набързо описанието на десетина години от един злочест живот. Елена мислеше, че е напълно забравена, и въпреки това отхвърли високомерно предложенията на най-изисканите млади благородници на Рим. Все пак тя се поколеба за миг, когато ѝ заговориха за младия Отавио Колона, първороден син на прочутия Фабрицио, който някога я бе приел тъй зле в Петрела. Струваше ѝ се, че щом непременно трябва да се омъжи, за да има кой да защитава владенията ѝ в Рим и Неаполитанското кралство, то най-малко противно ще ѝ бъде да носи името на човек, когото Джулио някога е обичал. Ако се беше съгласила на този брак, Елена бързо щеше да стигне до истината за Джулио Бранчифорте. Старият принц Фабрицио

говореше често с въодушевление за свръхчовешката храброст на полковник Лидзара (Джулио Бранчифорте), който, подобно героите от старите романи, се мъчи чрез подвизите на бойното поле да забрави нещастната любов, направила го безчувствен към всички удоволствия. Той смяташе, че Елена отдавна се е омъжила: синьора де Кампиреали и него бе заплела в лъжите си.

Елена почти се бе сдобрила със своята коварна майка, която страстно желаше да види дъщеря си омъжена, затова помоли своя приятел стария кардинал Санти-Куатро, покровител на манастира „Визитационе“, да съобщи поверително на най-възрастните монахини в манастира, че пътуването му се е забавило поради един акт на помилване. Добрият папа Григорий XIII, подтикван от състрадание към душата на един бандит на име Джулио Бранчифорте, който някога се опитал да нападне техния манастир, пожелал, научавайки за това, че е бил нападат и убит в Мексико от разбунтували се диваци, да отмени обвинението за осквернител, тъй като бил убеден, че с такава тежка присъда Бранчифорте не би могъл никога да излезе от чистилицето, ако е имал щастieto да попадне там, а не направо в ада. Тази новина хвърли във вълнение целия манастир в Кастро; тя достигна и до Елена, отдаваща се тогава на всички лудории на суетата, на които са способни само скучаещ и хора, притежаващи големи богатства. От този миг тя престана да излиза от стаята си.

Трябва да кажем, че за да се настани в малката стая на портиерката, където на времето Джулио се бе оттеглил за миг през нощта на битката, тя даде средства да преустроят половината манастир. С безкрайни усилия и с цената на един трудно потушен скандал тя успя да открие и да вземе на служба при себе си тримата войници, съдействали на Бранчифорте и оцелели от петимата, които на времето се бяха измъкнали от битката в Кастро. Между тях се намираще Угоне, вече стар, цял в зараснали рани. Видът на тези трима мъже предизвика много приказки в манастира; но накрая страхът от властния характер на Елена надви и всеки ден виждаха как тези мъже, облечени в ливреи, идват да получават заповедите ѝ до външната решетка и често да отговарят обширно на въпросите ѝ, отнасящи се винаги до един и същ предмет.

След шестте месеца отшелничество и равнодушие към всичко светско, последвали съобщението за смъртта на Джулио, първото

чувство, което се събуди в тази душа, вече сломена от непоправимото нещастие и дългата скука, бе тщеславието.

Неотдавна игуменката бе умряла. Съгласно обичая кардиналът Санти-Куатро, който продължаваше да е покровител на манастира „Визитационе“ въпреки деветдесет и двете си години, бе съставил списък от три монахини, измежду които папата трябваше да избере игуменката. Необходими бяха много важни мотиви, за да прочете негово светейшество последните две имена от списъка; обикновено той се задоволяваше да зачертае тези две имена и изборът биваше направен.

Един ден Елена стоеше до прозореца на бившата портиерска стая, която беше в края на новото крило на манастира, построено по нейна заповед. Този прозорец се издигаше на не повече от две стъпки над прохода, опръскан някога с кръвта на Джулио, който представляваше сега част от градината. Трите монахини, за които от няколко часа знаеха, че са включени в списъка на кардинала като възможни приемници на покойната игуменка, минаха край прозореца на Елена. Тя не ги видя и съответно не ги поздрави. Едната от трите се засегна и каза доста високо на другите две:

— Хубав начин за една възпитаница да излага на показ стаята си!

Сякаш пробудена от тези думи, Елена вдигна очи и срещна три зловни погледа.

„Чудесно — каза си тя, затваряйки прозореца, без да поздрави, — от доста време вече съм като агне в този манастир, крайно време е да стана вълк, дори само за да разнообразя живота на нашите любопитни граждани.“

Час след това един от хората ѝ, изпратен като куриер, отнасяше следното писмо до майка ѝ, която от десет години живееше в Рим и бе успяла да спечели там голямо влияние.

„Многоуважаема майко,

Всяка година на именния ми ден ти ми даваш триста хиляди франка; аз използвам тези пари, за да правя тук лудории, почтени наистина, но все пак лудории. Макар отдавна да не си изказвала желанията си, знам, че има два начина да ти докажа признателността си за всичките ти

добри намерения спрямо мен. Няма да се омъжа никога, но бих станала с удоволствие игуменка на манастира; тази мисъл ми хрумна, защото трите монахини, които нашият кардинал Санти-Куатро е включил в списъка, представен на светия отец, са мои неприятелки; която и от тях да бъде избрана, мога да очаквам всякакви оскърбления. Поднеси подаръка за моя празник на тези хора, от които зависи работата. Най-напред да забавим за шест месеца назначението, това ще подлуди от щастие настоятелката на манастира, моя близка приятелка, която днес държи юздите на управлението. За мен също това ще е източник на щастие, а тази дума много рядко може да бъде употребена, когато се говори за дъщеря ти. Сама намирам хрумването си за безумно; но ако виждаш някакъв шанс за успех, след три дни ще се подстрижа за монахиня, тъй като осемте години, прекарани неотлъчно в манастира, ми дават право на освобождаване от шестмесечно изпитание. Позволително не отказват на никого и струва четиридесет екю.

Оставам с уважение, моя обожаема майко, и т.н.“

Това писмо преизпълни с радост синьора де Кампиреали. Когато го получи, тя тъкмо съжеляваше, че е накарала да съобщят на дъщеря ѝ за смъртта на Бранчифорте; не знаеше как ще завърши дълбоката меланхолия, в която бе изпаднала Елена; предвиждаше някаква безразсъдна постъпка, опасяваше се дори да не би дъщеря ѝ да пожелае да посети Мексико, където твърдяха, че е загинал Бранчифорте, при което беше много възможно тя да научи истинското име на полковник Лидзара. От друга страна, това, което дъщеря ѝ искаше в писмото си, бе най-трудното и може да се каже дори най-невероятното нещо на света. Възможно ли е да се постави начело на един манастир, в който всички римски патриции имаха роднини, девойка, която не бе дори монахиня и всъщност бе известна само с безумната страст на един бандит, споделяна може би и от нея. Но, помисли синьора де Кампиреали, не случайно се казва, че всеки процес може да бъде пледиран и следователно спечелен. В своя

отговор Витория Карафа даде надежди на дъщеря си, която, общо взето, имаше само невероятни желаня, но в замяна на това пък те лесно ѝ омръзваха. Вечерта, събирайки сведения за всичко, което отдалеч или отблизо засягаше манастира в Кастро, тя научи, че от много месеци насам нейният приятел кардиналът Санти-Куатро е в лошо настроение. Искал да омъжи племенницата си за дон Отавио Колона, първородния син на принц Фабрицио, за когото често е ставало дума в този разказ. Принцът му предлагал втория си син дон Лоренцо, тъй като, за да поправи финансовото си положение, много разстроено от войната, която неаполитанският крал и папата, най-сетне постигнали съгласие, водеха срещу разбойниците от гората Фаджола, му беше нужно жената на първородния му син да внесе в дома Колона зестра от шестстотин хиляди пиастра (3 210 000 франка). А кардинал Санти-Куатро дори да лиши от наследство всички свои други роднини, можеше да предложи само триста и осемдесет или четиристотин екю.

Витория Карафа употреби вечерта и част от нощта, за да получи потвърждение на това от всички приятели на стария Санти-Куатро. На следния ден, още в седем часа, пожела да съобщят на стария кардинал, че желае да го види.

— Ваше високопреосвещенство — каза му тя, — ние двамата сме вече стари хора, безполезно е да се самозаблуждаваме, като назоваваме с красиви имена неща, които не са красиви, идвам да ви направя едно безумно предложение; всичко, което мога да кажа за него е, че не е подло; но признавам, че го намирам напълно нелепо. Когато преговаряхме за брака на дон Отавио Колона с дъщеря ми Елена, у мен се породиха приятелски чувства към този младеж, затова в деня на неговата сватба ще ви предам двеста хиляди пиастра в земя и пари, които ще ви помоля да му връчите. Но за да извърши нещастна вдовица като мен подобна огромна жертва, трябва дъщеря ми Елена, която понастоящем е на двадесет и седем години и от деветнадесетгодишна живее неотлъчно в манастира, да бъде назначена за *игуменка на Кастро*; за това е необходимо да се отсрочи с шест месеца изборът; това не противоречи на устава.

— Какво говорите, госпожо! — провикна се извън себе си от учудване старият кардинал. — Сам негово светейшество не би могъл да стори това, което вие току-що поискахте от един жалък немощен старец.

— Нали сама предупредих ваше високопреосвещенство, че работата е съвсем необичайна; глупците ще я замерят дори безумна, но хората, добре запознати с това, което става в двора, ще помислят, че нашият милостив господар, добрият папа Григорий XIII, е поискал да възнагради лоялната и дълга служба на ваше високопреосвещенство, като улесни един брак, за който цял Рим знае, че е много желан от вас. Впрочем това е напълно възможно и не противоречи на устава, аз отговарям за това; дъщеря ми ще се подстриже за монахиня още утре.

— А симонията^[2], госпожо!... — провикна се старецът със страшен глас.

Синьора де Кампиреали се готвеше да си върви.

— Какъв е този лист, който ми оставяте?

— Това е списъкът на земите на стойност двеста хиляди пиастра, които ще предоставя, ако не желаят налични пари. Промяната в собствеността на тези земи би могла да бъде държана в тайна дълго време: например домът Колона може да започне срещу мене процес, който аз ще загубя...

— А симонията, госпожо, страшната симония!

— Трябва да започнем с отлагане на избора за шест месеца, утре ще дойда да получа нарежданията на ваше високопреосвещенство.

Чувствам, че тук трябва да обясня на читателите, родени на север от Алпите, почти официалния тон на някои места от този диалог; ще припомня, че в чисто католическите страни повечето разговори на неприлични теми накрая достигат до изповедалнята и тогава съвсем не е без значение дали си си послужил с някоя почтителна или иронична дума.

На следния ден Витория Карафа узна, че поради някаква груба грешка, открита в списъка на трите монахини, представени за мястото на игуменката в Кастро, изборът се отлага с шест месеца: втората монахиня от списъка имала ренегат в семейството си — един от нейните прачичовци бил приел протестантството в Удине.

Синьора де Кампиреали реши, че трябва да предприеме един наложителен ход пред принц Фабрицио Колона, на чийто дом щеше да предложи твърде чувствително състояние. След двудневни старания тя успя да издейства среща в едно близко до Рим село, но след срещата си тръгна много уплашена: бе заварила принца, обикновено спокоен човек, така развълнуван от военната слава на полковник Лидзара

(Джулио Бранчифорте), че счете за съвсем безполезно да го помоли да запази тайна по този въпрос. Полковникът бе за него като син и нещо повече дори — любим ученик. Принцът прекарваше дните си в четене и препрочитане на някои писма, пристигнали от Фландрия. Какво щеше да стане с любимия план, за който синьора де Кампиреали жертваше толкова неща от десетина години насам, ако дъщеря ѝ узнаеше за съществуването и славата на полковник Лидзара?

Смятам да премълча ред обстоятелства, които, макар и да обрисуват нравите на тази епоха, ми изглеждат твърде тъжни за разказване. Авторът на римския ръкопис е вложил голям труд, за да установи точните дати на събитията, които аз отминавам.

Две години след срещата на синьора де Кампиреали с принц Колона, Елена бе вече игуменка на Кастро. Но старият кардинал Санти-Куатро бе умрял от мъка след този голям акт на симония. По онова време в Кастро епископ беше най-красивият мъж от папския двор, негово преосвещенство Франческо Читадини, благородник от Милано. Този млад мъж, отличаващ се със своето скромно изящество и достолепен тон, се виждаше често с игуменката на манастира „Визитационе“ особено във връзка с новия метох, с който тя се бе заела да разхубави своя манастир. Този млад епископ Читадини, тогава двадесет и девет годишен, се влюби до полуда в хубава игуменка.

В процеса, който бе заведен година по-късно, много монахини, разпитани като свидетелки, съобщават, че епископът използвал всеки случай да идва в манастира и често говорел на игуменката: „Другаде аз заповядвам и признавам за мой срам, че намирам удоволствие в това; на вас се подчинявам като роб, и то с удоволствие, което далеч надхвърля удоволствието от властта. Тук се намирам под влиянието на едно висше същество; дори да искам, не бих могъл да имам друга воля, освен вашата и бих предпочел да бъда навеки последен ваш роб, отколкото да бъда крал далеч от очите ви.“

Свидетелите твърдят, че игуменката често прекъсвала тези цветисти фрази, като му заповядвала да мълчи, и то с остри и презрителни думи.

— Всъщност — продължава друг един свидетел, — игуменката се отнасяше към него като към прислужник; в такива случаи горкият епископ свеждаше очи и започваше да плаче, но не си отиваше. Той намираще всеки ден предлози да идва в манастира, което силно

възмущаваше изповедниците на монахините и неприятелките на игуменката. Но госпожа игуменката бе горещо защищавана от настоящелната, нейна близка приятелка, която под непосредствените ѝ заповеди упражняваше вътрешното управление на манастира.

— Вие знаете, мои благородни сестри — казваше тя, — че след онова неудачно увлечение, което нашата игуменка е изпитала в своята първа младост към един разбойник, тя е склонна към много чудатости; но всички вие също така знаете, че свойствено на нейния характер е никога да не променя мнението си за хора, на които е засвидетелствала презрението си. А може би през целия си живот не е произнасяла толкова много оскърбителни думи, колкото е отправила в наше присъствие към бедния монсиньор Читадини. Всеки ден виждаме как той търпи обноски, които ни карат да се червим заради високия му сан.

— Да — отговаряха монахините възмутени, — но въпреки това той идва всеки ден; следователно, в последна сметка сигурно не се отнасят толкова зле с него, а във всеки случай тези връзки, твърде подобни на любовна интрига, подкопават уважението към нашия свят орден.

Дори най-суровият господар не отправя към най-негодния си слуга една четвърт от обидите, с които всеки ден надменната игуменка отрупваше този млад и с тъй изискани маниери епископ; но той бе влюбен и се ръководеше от правилото на своя роден край, според което започнеш ли нещо от този род, трябва да се безпокоиш само за целта и да не обръщаш внимание на средствата.

— В последна сметка — казваше епископът на своя довереник Чезаре дел Бене — презрение заслужава влюбен, който се е отказал от атака, преди да се е натъкнал на непреодолими препятствия.

Сега моята скръбна задача ще се ограничи с това да дам един по необходимост много сух откъс от процеса, в резултат на който Елена намери смъртта си. Протоколът от този процес прочетох в една библиотека, името на която трябва да премълча, той заема не по-малко от осем тома *in folio*. Разпитът и заключението са на латински, отговорите на — италиански. Там се вижда, че през месец ноември 1572 година, в единадесет часа вечерта, младият епископ е отишъл сам до вратата на църквата, в която допускали вярващите през целия ден; самата игуменка му отворила тази врата и му позволила да я последва. Приела го в една стая, която често заемала и която с тайна врата се

свързвала с балконите над кораба на църквата. Едва изтекъл един час и епископът, много изненадан, бил отпратен; самата игуменка го отвела до вратата на църквата и му казала следните думи:

— *Вървете си по-бързо и се върнете в двореца си. Сбогом, монсиньор, вие ме ужасявате; струва ми се, че съм се отдала на лакей.*

След три месеца настъпи времето на карнавала. Жителите на Кастро бяха прочути с празниците, които устройваха по онова време, целият град кипеше от карнавално оживление. Всички шествия минаваха край едно малко прозорче, през което влизаше оскъдна светлина в манастирската конюшня. Три месеца преди карнавала тази конюшня бе превърната в зала и не опустяваше през дните на маскарада. В разгара на веселбите епископът мина оттам с каляската си; игуменката му направи знак и на следващата нощ, в един часа, той се яви пред вратата на църквата. Влезе, но след по-малко от четиридесет и пет минути беше отпратен гневно. От първата среща през месец ноември насам той продължаваше да идва в манастира почти всяка седмица. По лицето му беше изписан израз на тържество и глупост, който не можеше да се изплъзне от ничий поглед и страшно ядосваше високомерната млада игуменка. В понеделник преди Великден, както обикновено, тя се отнесе към него като към последния човек и му отпрати думи, които дори най-бедният черноработник на манастира не би понесъл. Все пак няколко дни по-късно му даде знак и хубавият епископ не пропусна да се яви отново в полунощ при вратата на църквата; тя го бе извикала, за да му съобщи, че е бременна. (При това съобщение, пише в протокола, хубавият млад мъж пребледнял от ужас и напълно *оглунял от страх*. Игуменката получила треска; тя извикала лекар и не скрила от него състоянието си.) Този мъж познаваше благородния характер на болната и ѝ обеща да я измъкне от затруднението. Започна с това, че я свърза с една жена от народа, млада и хубава, която, без да има званието акушерка, имаше познания в тази област. Мъжът ѝ беше хлебар. Елена остана доволна от разговора си нея; жената заяви, че за да изпълнят плана, с който се надява да я спаси, необходимо е да има на разположение две довереници в манастира.

— Да се доверя на жена като вас, да, но на която и да е от моите равни, никога! Вървете си!

Акушерката се оттегли. Няколко часа по-късно Елена, решавайки, че е неразумно да се излага на бръщолевенията на тази жена, извика лекаря, който я доведе отново в манастира, където щедро я възнаградиха. Жената се закле, че дори да не я бяха извикали повторно, никога не би разкрила поверената ѝ тайна; но пак заяви, че ако в манастира не ѝ осигурят две жени, предани на игуменката и предупредени за всичко, не би могла да предприеме каквото и да било. (Несъмнено тя се страхуваше от обвинение в детеубийство) След дълго размишление игуменката реши да повери страшната тайна на госпожа Витория, настоятелка на манастира, принадлежаща към благородната фамилия на херцозите де Ч... и на сестра Бернарда, дъщеря на маркиз Т... Тя ги накара да се закълнат пред молитвениците си, че няма да продумат дори пред духовния съд нито дума от онова, което ще им довери. Монахините се вцепениха от страх. Те признаха в своите показания, че знаейки надменния характер на своята игуменка, очаквали признание за някакво убийство. Игуменката им каза просто и студено:

— Аз наруших дадения обет и съм бременна.

Сестра Витория, настоятелната, дълбоко разчувствана и подтиквана не от просто любопитство, а от приятелството, което от години насам я свързваше с Елена, се провикна със сълзи на очи:

— Кой е безумецът, извършил това престъпление?

— Не съм го казала дори на изповедника си; сама отсъдете дали бих го казала на вас!

Двете монахини започнаха веднага да разискват как да укрият тази съдбоносна тайна от останалите обитателки на манастира. Решиха най-напред леглото на игуменката да бъде пренесено от нейната сегашна стая, намираща се на много централно място, в аптеката, която неотдавна бяха подредили в най-отдалечения кът на манастира, на третия етаж на голямата сграда, издигната благодарение щедростта на Елена. Именно там игуменката роди дете от мъжки пол. От три седмици жената на хлебаря беше укрита в апартамента на настоятелката. Точно когато жената бързаше из коридора на манастира, отнасяйки детето, то изпищя и тя, уплашена, се скри в мазето. Един час по-късно сестра Бернарда, подпомогната от лекаря, успя да отвори една малка врата на градината и жената на хлебаря излезе бързо от манастира, а скоро след това и от града. Озовавайки се сред пустото

поле, преследвана от панически страх, тя се укри в една пещера, която откри случайно сред скалите. Игуменката изпрати писмо до Чезаре дел Бене, довереник и първи камериер на епископа, който бързо се отправи към пещерата, посочена му в писмото. Взе детето на ръце и препусна в галоп към Монтефиасконе. Детето бе кръстено в църквата „Санта-Маргерита“ и прие името Александро. Стопанката на дома, в който ги приеха, намери дойка, Чезаре ѝ даде осем екю. По време на кръщението край църквата се бяха струпали много жени, те викаха силно и искаха синьор Чезаре да им каже името на бащата на детето.

— Това е един знатен римски благородник, който си е позволил да злоупотреби с една бедна селянка като вас — каза им той.

И изчезна.

---

[1] „Санта Мария Новела“ — една от най-прочутите църкви на Флоренция, чието строителство започва в 1278 година. ↑

[2] *симония* — търговия с почетни и доходни църковни длъжности. ↑

VII

Дотогава всичко вървеше добре в този огромен манастир, обитаван от повече от триста любопитни жени; никой не бе видял нищо, никой не бе чул нищо. Но игуменката беше връчила на лекаря няколко шепи цехини, наскоро изсечени в Рим. Лекарят даде няколко от тези монети на жената на хлебаря. Тя беше хубава, а мъжът ѝ ревнив; той порови в сандъка ѝ, намери блестящите златни монети и смятайки, че те са цената на неговия позор, принуди жена си с нож, опрян до гърлото, да каже откъде ги има. След малко увъртания жената призна истината и мирът между двамата съпрузи бе възстановен. Започнаха да обсъждат как да употребят подобна сума. Жената искаше да изплатят някои дългове, но мъжът ѝ реши, че е по-добре да купят муле; така и направиха. Мулето предизвика много приказки в квартала, където знаеха колко бедни са двамата съпрузи. Всички клюкарки на града, приятелки и неприятели, се изредиха една след друга да питат жената на хлебаря кой е щедрият любовник, който ѝ е дал възможност да си купи муле. Раздразнена, понякога в отговорите си тя казваше истината. Един ден, когато Чезаре дел Бене отиде да види детето и се яви да докладва за посещението си на игуменката, Елена, макар и силно неразположена, се домъкна до решетката и го упрекна за недостатъчната дискретност на неговите хора. От своя страна епископът се разболя от страх; той писа на братята си в Милано, за да им разкаже за несправедливото обвинение, на което е изложен, и ги помоли да му се притекат на помощ. Макар и болен, той реши да напусне Кастро; но преди да замине, писа на игуменката:

„Вие вече знаете, че всичко е известно на обществото. Така че, ако искате да спасите не само репутацията ми, но може би и моя живот, а както и да избегнем още по-голям скандал, обвинете за всичко умрелия наскоро Джанбатиста Долери; дори да не успеете

по този начин да възстановите своята чест, то поне моята няма да бъде изложена на никаква опасност.“

Епископът извика дон Луиджи, изповедник в манастира в Кастро.

— Предайте това лично на госпожа игуменката — каза му той.

Игуменката, след като прочете тази подла записка, се провикна пред всички, които се намираха в стаята:

— *Ето какво заслужават неразумните девици, които предпочитат телесната красота пред духовната!*

Слухът за това, което ставаше в Кастро, достигна бързо до ушите на *страшния* кардинал Фарнезе (от няколко години той се стараеше да заслужи това име, защото се надяваше на следващия църковен събор да получи подкрепата на кардиналите *zelanti*^[1]). Незабавно той заповяда на подеста в Кастро да задържи епископа Читадини. Всички слуги на епископа, опасявайки се от разпита чрез изтезание, побягнаха. Единствен Чезаре дел Бене остана верен на господаря си и се закле пред него, че по-скоро ще умре в най-страшни мъки, отколкото да признае нещо, което би могло да му навреди. Читадини, виждайки се ограден от стражи в своя дворец, писа отново на братята си, които бързо пристигнаха от Милано. Завариха го задържан в затвора Рончилионе.

В протокола прочетох за първия разпит на игуменката, тя признава своята вина, но отрича да е имала връзки с монсиньор епископа; нейният съучастник бил Джанбатиста Долери, адвокат на манастира.

На 9 септември 1573 година Григорий XIII заповяда процесът да бъде проведен възможно най-бързо и при най-голяма строгост.

Един съдия от углавния съд, един фискал и един комисар пристигнаха в Кастро и Рончилионе. Чезаре дел Бене, първи камериер на епископа, признава само, че е занесъл някакво дете при една дойка. Разпитват го в присъствието на сестрите Витория и Бернарда. Подлагат го на изтезания два дни поред; страда ужасно, но, верен на думата си, признава само това, което е невъзможно да се отрича, и съдът не успява да изтръгне нищо от него.

Когато идва редът на сестрите Витория и Бернарда, които вече са присъствали на мъченията над Чезаре, те признават всичко извършено от тях. Разпитват всички монахини за името на автора на престъплението; повечето от тях отговарят — чули да се приказва, че бил монсиньор епископът. Една от сестрите-портиерки съобщава оскърбителните думи, които игуменката бе отправила към епископа, изпъждайки го от църквата. И прибавя: „Когато мъжете и жените си говорят така, това значи, че те отдавна са в любовни връзки. И наистина монсиньор епископът, обикновено известен с прекомерната си самонадеяност, имаше на излизане от църквата съвсем смутен вид.“

Една от монахините, разпитана при уреда за изтезания, казва, че авторът на престъплението сигурно е котаракът, тъй като игуменката го държи постоянно в ръцете си и го гали. Друга монахиня твърди, че авторът на престъплението може би е вятърът, тъй като в дните, когато духа вятър, игуменката е щастлива и в добро настроение; тя се излага на неговите повеи от един балкон, специално построен за нея с тази цел и когато на това място ѝ поискат прошка, никога отказва. Жената на хлебаря, дойката, клюкарките от Монтефиасконе, изплашени от мъченията, на които бяха видели да подлагат Чезаре, говорят истината.

Младият епископ беше болен или се преструваше на болен в Рончилионе, което даде възможност на неговите братя, поддържани от общественото доверие и представата за въздействие на синьора де Кампиреали, да падат много пъти на колене пред папата и да го молят да прекрати процеса, докато епископът възстанови здравето си. В отговор на това страшният кардинал Фарнезе увеличи броя на войниците, които го охраняваха в затвора. Понеже не можеха да разпитват епископа, съдиите започваха всички свои заседания, като подлагаха на нови разпити игуменката. Един ден, когато майка ѝ беше предала да ѝ кажат да бъде смела и да продължава да отрича, тя призна всичко.

— Защо в началото обвинихте Джанбатиста Долери?

— От съжаление към малодушния епископ, пък и защото ако той успее да спаси своя толкова скъп живот, ще може да се погрижи за сина ми.

След това признание затвориха игуменката в една стая на манастира в Кастро, чиито стени, както и сводът, бяха осем стъпки дебели; монахините говореха за тая стая със страх, тя беше известна

под името „Килия на монасите“. Тук три жени наблюдаваха непрекъснато игуменката.

Когато здравето на епископа малко се подобри, триста полицаи дойдоха да го вземат от Рончилионе и той бе пренесен на носилка в Рим; затвориха го в Корте-Савела. Няколко дни след това в Рим отведоха и монахините; затвориха игуменката в манастира „Санта-Марта“. Бяха обвинени четири монахини: сестрите Витория и Бернарда, сестрата, грижеща се за реда, и портиерката, която бе чула оскърбителните думи, отправени към епископа от игуменката.

Епископът беше разпитан от *аудитора*^[2] на църковния съд, един от върховните служители на юридическия орден. Подложиха отново на изтезания нещастния Чезаре дел Бене, който не само че не призна нищо, но каза неща, които огорчиха прокурора, затова го подложиха още веднъж на мъчение. Това предварително изтезание бе наложено също така на сестрите Витория и Бернарда. Епископът отричаше всичко по глупав начин, но упорито: подробно разказваше за всичко, което бе вършил през трите нощи, в действителност прекарани у игуменката.

Накрая направиха очна ставка между игуменката и епископа и макар че тя през всичкото време говореше истината, подложиха я на изтезание. Тъй като повтори онова, което казваше неизменно след своето признание, епископът, верен на своята роля, я обсипа с оскърбления.

След още няколко съдебни мерки — в основата си разумни, но опорочени от духа на жестокост, който след царуването на Карл V и Филип II често вземаше връх в италианските съдилища — епископът бе осъден на доживотен затвор в замъка „Сант-Анджело“, а игуменката на доживотен затвор в манастира „Санта-Марта“, където се намираще. За да спаси дъщеря си, синьора де Кампиреали беше заповядала да прокопаят подземен проход. Този тунел започваше от един от каналите, изоставени от разточителния древен Рим, и трябваше да стигне до дълбоката изба, в която слагаха тленните останки на монахините от „Санта-Марта“. Проходът, широк две стъпки, имаше дъсчени стени за задържане на пръстта отляво и отдясно, а за свод — две греди във формата на главно А.

Копаеха прохода почти на тридесет стъпки дълбочина. Най-важно беше да се спази посоката; на всяка крачка кладенци и основи

на стари сгради принуждаваха работниците да заобикалят. Друга голяма трудност беше изринатата пръст, с която не знаеха какво да правят, изхвърляха я през нощта по всички улици на Рим. Хората се чудеха на това огромно количество пръст, която като че ли падаше от небето.

Колкото и големи суми да похарчеше синьора де Кампиреали за спасението на дъщеря си, нейният подземен проход несъмнено щеше да бъде открит. Но папа Григорий XIII почина през 1585 година и с овакантяването на престола се възцари и безпорядъкът.

Елена се чувстваше много зле в „Санта-Марта“; лесно е да си представим как простите бедни монахини се надпреварваха да оскърбяват тази прекалено богата игуменка, осъдена за такова престъпление. Елена очакваше с нетърпение резултатите от подземната работа, предприета от майка ѝ. Но на сърцето ѝ беше съдено да изпита нови вълнения. Шест месеца вече бяха изминали, откакто Фабрицио Колона, виждайки разкладеното здраве на Григорий XIII и кроейки големи планове за междуцарствието, бе изпратил един от офицерите си до Джулио Бранчифорте, известен в испанската армия като полковник Лидзара. Той го викаше в Италия. Джулио изгаряше от желание да види отново родината си. Слезе под измислено име в Пескара, малко пристанище на Адриатика под Киети, в областта Аbruци и през планините стигна до Петрела. Радостта на принца удиви всички. Той каза на Джулио, че го е извикал, за да го направи свой наследник и да му предаде командването на войските си. На това Бранчифорте отговори, че, казано по военному, не си струва труда, и лесно го доказа: ако Испания някога пожелае сериозно, тя за шест месеца съвсем лесно ще премахне всички разбойници в Италия.

— Но в края на краищата — прибави младият Бранчифорте, — ако вие желаете това, принце, аз съм готов да приема. В мое лице винаги ще намерите наследника на храбрия Ранучо, убит при Чампи.

Преди пристигането на Джулио принцът бе заповядал никой в Петрела да не е посмял да говори за Кастро и за процеса срещу игуменката; за най-малкото бръцоловене се предвиждаше смъртно наказание без отлагане. След изблика на приятелство, с който прие Бранчифорте, той го помоли да не ходи в Албано без него. Това пътуване беше организирано така — градът бе окупиран от хиляда

негови хора, а по пътя за Рим беше разположен авангард от хиляда и двеста души.

Можем да си представим какво изживя горкият Джулио, когато принцът, който беше заповядал да извикат стария още жив Скоти в къщата, превърната в щаб, нареди да въведат стареца в стаята, където се намираха с Бранчифорте. Когато двамата приятели се хвърлиха в прегръдките си, принцът каза на Джулио:

— Сега, бедни мой полковнико, бъди готов да чуеш най-лошото.

След тези думи духна свещта и излезе, като заключи двамата приятели.

На следния ден Джулио, който не искаше да излиза от стаята си, изпрати да поискат от принца разрешение да се върне в Петрела и да не се среща с никого няколко дни. Но му съобщиха, че принцът е изчезнал заедно с войските си. През нощта той бе научил за смъртта на Григорий XIII; веднага забрави приятеля си Джулио и се впусна в поход. При Джулио бяха останали само тридесетина мъже от бившия отряд на Ранучо. Добре известно е, че в онази епоха, когато папският престол оставаше свободен, законите бяха неми, всеки се стремеше да задоволи страстите си и нямаше друга сила, освен грубата сила; ето защо още преди да изтече денят, принц Колона бе окачил на бесилото повече от петдесетина свои врагове. Колкото до Джулио, макар че нямаше при себе си и четиридесет човека, той се реши да тръгне за Рим.

Всички прислужници на игуменката от Кастро ѝ бяха предани; те се бяха настанили в бедни къщи около манастира „Санта-Марта“. Агонията на Григорий XIII бе траяла повече от седмица; синьора де Кампиреали очакваше нетърпеливо смутните дни, които щяха да последват смъртта му, за да завърши последните петдесет стъпки на подземния проход. Тъй като сега трябваше да се прекосят мазетата на голям брой обитавани къщи, тя се опасяваше, че накрая няма да успее да запази в тайна своето начинание.

На втория ден след пристигането на Бранчифорте в Петрела тримата бивши войници на Джулио, които Елена бе взела на служба при себе си, като че ли бяха обзети от лудост. Макар на всички да беше известно, че я държат в пълно уединение и е охранявана от монахини, които я мразят, един от войниците, Угоне, дойде до вратата на манастира и най-настойчиво поиска да му позволят да види незабавно

господарката си. Отказаха да говорят с него и го изпъдиха. Отчаян, той остана на мястото си и започна да раздава по едно су на всички служители в манастира, които влизаха или излизаха, казвайки им буквално тези думи: „*Радвайте се заедно с мене, синьор Джулио Бранчифорте се върна; той е жив; съобщете това на вашите приятели.*“

През целия ден двамата приятели на Угоне му носеха монети, без да престават да ги раздават денем и нощем, повтаряйки все същите думи, докато не им остана нито едно су. Но и след това тримата войници, редувайки се, продължиха да дежурят край манастира „Санта-Марта“ и да повтарят неизменно пред минавачите все същите думи, последвани от радостни възгласи: „*Синьор Джулио се върна*“ и т.н.

Планът на тези храбри люде се увенча с успех: не бяха изминали тридесет и шест часа, след като бе дадено първото су, и злочестата Елена, уединена в своята килия, вече знаеше, че *Джулио е жив*: тези думи я хвърлиха в трескаво безумие.

— О майко моя! — провикна се тя. — Колко злини ми причинихте!

Няколко часа по-късно удивителната вест ѝ бе потвърдена от малката Мариета, която, като пожертва всичките си златни украшения, получи разрешение да влезе със сестрата надзирателка, отнасяща храна на затворничката. Елена се хвърли в обятията ѝ, плачейки от радост.

— Това е тъй хубаво — каза тя, — но едва ли ще остана с теб още дълго!

— От само себе си се разбира — каза Мариета. — Сигурна съм, че на ватиканския събор вашият затвор ще бъде заменен с обикновено изгнание.

— Ах, мила моя, да видя отново Джулио! Да го видя, когато съгреших!

На третата нощ след тази среща част от плочника на църквата се издъни с голям шум; монахините от „Санта-Марта“ помислиха, че манастирът ще пропадне в земята. Настъпи голяма паника, всички крещяха, че е станало земетресение. Един час след рухването на мраморния плочник на църквата, синьора де Кампиреали,

предшествана от тримата войници на служба при Елена, проникна в килията през подземния проход.

— Победа, победа, господарке! — викаха войниците.

Елена бе обзета от смъртен страх; помисли, че Джулио Бранчифорте е с тях. Успокои се и на лицето ѝ се изписа обикновенният строг израз едва когато ѝ казаха, че придружават само синьора де Кампиреали, а Джулио се намира още в Албано, превзет от него с помощта на няколко хиляди войници.

След малко се появи синьора де Кампиреали; тя пристъпяше с мъка, опирайки се на ръката на своя щитonosец, който бе в парадна униформа и с шпага; великолепната му дреха цяла бе изцапана с пръст.

— О, скъпа моя Елена! Идвам да те спася! — възкликна синьора де Кампиреали.

— А кой ви е казал, че искам да бъда спасена?

Синьора де Кампиреали беше поразена; гледаше дъщеря си с широко отворени очи; изглеждаше силно развълнувана.

— Е добре, скъпа Елена — каза синьора де Кампиреали, — съдбата ме принуждава да ти призная една постъпка, която може би е напълно естествена след всички нещастия, постигнали нашето семейство, но за която аз се разкайвам и те моля да ми простиш: Джулио... Бранчифорте... е жив.

— Тъкмо защото той е жив, аз не желая повече да живея.

Отначало синьора де Кампиреали не разбра думите на дъщеря си, после се обърна към нея с най-нежни молби, но не получи отговор. Елена се бе обърнала към разпятieto и се молеше, без да я слуша. Напразно цял час синьора де Кампиреали направи всичко възможно да получи от нея една дума, един поглед. Накрая дъщеря ѝ нетърпеливо я прекъсна:

— Под мраморната поставка на това разпятие в стаичката ми в Албано бяха скрити неговите писма; по-добре да бях разрешила баща ми да ме убие! Излезте и ми оставете злато.

Тъй като синьора де Кампиреали искаше да говоря още с дъщеря си, въпреки знаците на уплашения щитonosец, Елена започна да губи търпение.

— Дайте ми поне един час свобода; вие отровихте живота ми, сега искате да отровите и смъртта ми.

— Ние ще бъдем господари на подземния проход още два-три часа; надявам се, че ще промениш решението си! — провикна се синьора де Кампиреали, обливайки се в сълзи.

И тръгна обратно през прохода.

— Угоне, остани при мен — каза Елена на единия от своите войници — и се въоръжи добре, приятелю, защото може да се наложи да ме защищаваш. Покажи ми шпагата си, меча, кинжала!

Старият войник ѝ показа оръжието, което беше в добро състояние.

— Добре тогава, излез от килията и стой там; ще напиша на Джулио дълго писмо, което ти лично ще му предадеш; не желая то да попадне в други ръце, освен в твоите, защото нямам нищо с какво да го запечатам. Тя можеш да го прочетеш. Пъхни в джобовете си това злато, което майка ми току-що остави, аз имам нужда само от петдесет цехини; постави ги на леглото ми.

След тези думи, Елена започна да пише:

„Не се съмнявам ни най-малко в тебе, скъпи мой Джулио; отивам си, защото ще умра от мъка в твоите обятия, като почувствам колко голямо би могло да бъде моето щастие, ако не бях съгрешила. Не мисли, че съм обичала някого след теб; напротив, сърцето ми бе изпълнено с най-дълбоко презрение към човека, когото допуснах в стаята си. Прегрешението ми се дължи единствено на скука, а може би и на безпътство. Помисли колко отслабнала бях духом след безполезния опит, който направих в Петрела, където принцът когото искрено уважавах, защото ти го обичаше ме прие тъй жестоко; помисли си, повтарям ти, какви лъжи гнетяха отмалелия ми дух цели дванадесет години. Всичко, което ме обкръжаваше, беше фалшиво и лъжливо и аз го знаех. В началото получих тридесетина писма от теб; прецени сам с какъв възторг отворих първите! Но докато ги четях, сърцето ми се вледеняваше. Гледах този почерк — познавах ръката ти, но не и сърцето ти. Помисли си как тази първа лъжа разруши смисъла на живота ми до такава

степен, че започнах да отварям писмата с твоя почерк без удоволствие! Страшната вест за твоята смърт угаси в сърцето ми всичко останало от щастливите дни на нашата младост. Първата ми мисъл, както сам разбираш, беше да отида да видя и да докосна с ръката си брега на Мексико, където, както разправяха, диваци те убили; ако бях изпълнила това свое желание... ние щяхме да бъдем щастливи сега, тъй като в Мадрид, колкото и ловки да бяха шпионите, с които бдителната ръка на майка ми би ме обградила, може би бих стигнала до истината, защото все щяха да се намерят хора, у които да е останало малко състрадание и доброта; тъй като още тогава, мой Джулио, твоите подвизи бяха привлекли вниманието на хората и може би някой в Мадрид е знаел, че ти си Бранчифорте.

Да ти кажа ли кое попречи на нашето щастие? Преди всичко споменът за жестокия и унизителен прием, който принцът ми оказа в Петрела; а после — колко препятствия би трябвало да преодолеем от Кастро до Мексико! Нали ме разбираш, душата ми беше вече загубила част от силата си. После бях обзета от тщеславие. Построих големи сгради в манастира, за да мога да взема за свое жилище стаята на портиерката, в която ти си се подслонил през нощта на сражението. Веднъж гледах земята, която някога ти заради мене бе напоил с кръвта си; чух презрителни думи, вдигнах глава и видях зли лица. За да си отмъстя, пожелах да стана игуменка. Майка ми, която знаеше добре, че си жив, направи героични усилия, за да ми издейства такова невероятно назначение. Това място беше за мен само източник на беди: то довърши моето духовно падение; започнах да намирам удоволствие в това да проявявам властта си, често дори причинявайки страдание на другите; извърших несправедливости. На тридесет години според хората бях добродетелна, богата, уважавана, а всъщност напълно нещастна. Тогава се появи този жалък човек, който бе самата доброта, но въплъщение на глупостта. Неговата несръчност ме накара да изслушам първото му признание. Душата ми беше тъй измъчена от всичко, което

ме обкръжаваше след твоето заминаване, че нямах вече сила да се съпротивлявам дори срещу най-малкото изкушение. Дали да ти призная нещо непристойно? Защо не, всичко е позволено на една мъртва. Когато четеш тези редове, червеите вече ще гризат моето тъй наречено красиво тяло, което трябваше да бъде само за теб. Най-сетне трябва да направя най-тежкото признание: не виждах причини да не опитам и аз тази груба любов като всички римски дами; това беше леконравна мисъл, но аз нито веднъж не можах да се отдам на този човек без чувство на ужас и отвращение, което унищожаваше всяка наслада. Виждах те винаги до мен, в нашата градина в Албано, когато Мадоната ти внуши тази привидно благородна мисъл, която причини заедно с деянията на майка ми нещастieto на нашия живот.

Ти не ме заплашваше, беше нежен и добър, какъвто си винаги, ти ме гледаше; тогава ме обземаше злоба срещу този друг мъж и аз го биех с всичките си сили. Ето цялата истина, скъпи Джулио: не исках да умра, без да ти я кажа, мислех си също така, че може би този разговор с теб ще ме освободи от желанието да умра. Сега разбирам още по-добре каква би била моята радост да те срещна отново, ако се бях запазила достойна за теб. Заповядвам ти да живееш и да продължиш своята военна кариера, която ми доставяше такава голяма радост, когато узнавах за твоите успехи. Какво щеше да бъде, велики боже, ако бях получила твоите писма, особено след битката при Ахен! Живей и си спомняй често за Ранучо, убит при Чампи, и за Елена, която, за да не види укор в твоите очи, умря в «Санта-Марта».

След като завърши писмото, Елена се приближи до стария войник, който беше заспал; тя измъкна ножа му, без той да усети, след това го събуди.

— Аз свърших — каза му тя, — боя се нашите неприятели да не превземат подземния проход. Вземи бързо писмото ми, което е на

масата, и лично го предай на Джулио, *лично ти*, разбираш ли? Освен това му дай моята носна кърпичка и му кажи, че в този момент го обичам така, както съм го обичала винаги, чуваш ли, *винаги!*

Изправен, Угоне не тръгваше.

— Върви!

— Господарке, добре ли размислихте? Господин Джулио толкова ви обича!

— Аз също го обичам; вземи писмото и лично му го предай.

— Добре, бог да ви благослови, вие сте толкова добра.

Тръгна, но веднага се върна; намери Елена мъртва, беше пронизала сърцето си с ножа.

---

[1] *Zelanti* (итал.) — привърженици на крайното крило в папската курия. ↑

[2] *Аудитор* — длъжностно лице при църковния съд, което изслушвало тъжителите и провеждало следствието. ↑

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.